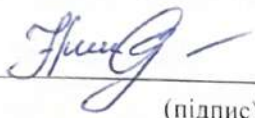

МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ, СПОРТУ
ТА РЕАБІЛІТАЦІЇ
КАФЕДРА МЕНЕДЖМЕНТУ ТА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: «Державна політика інвестиційного розвитку в Україні»

Здобувачки вищої освіти II курсу, групи МПАЗ-23-1,
спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування,
освітньої програми «Регіональне управління та самоврядування»

(підпис)

Олексієнко Анастасії Олександрівни

(прізвище, ім'я, по батькові)

Науковий керівник

Гусятинський Микола

Володимирович,

к.т.н., доцент

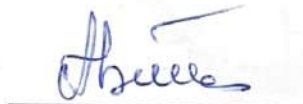

Керівник освітньо-
професійної програми

Близнюк Андрій

Станіславович, д.н.держ.упр.,

доцент, професор кафедри

Допущено до захисту за рішенням кафедри менеджменту та публічного
управління протокол від « 4 » лютого 2025 № 13

Завідувач кафедри менеджменту
та публічного управління

Гусятинський Микола

Володимирович,

к.т.н., доцент

Ірпінь – 2025

Реєстрація № 10

04.02.2015

(дата)

(підпис відповідальної особи)

Результати перевірки

25.01.2015

(до захисту, на доопрацювання)

(дата)

(підпис)

Результат захисту

4 (добре) / 82 бала

(оцінка)

13.02.2015

(дата)

(підпис)

Голова комісії:

(підпис)

І. І. Вороняк

(ініціали, прізвище)

Члени комісії:

(підпис)

М. В. Третьяков

(ініціали, прізвище)

(підпис)

О. І. Васильова

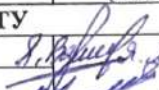
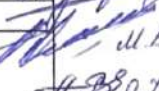
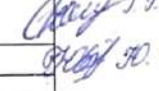
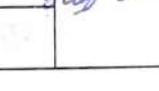
(ініціали, прізвище)

(підпис)

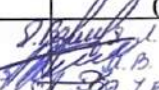
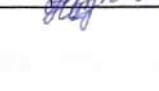
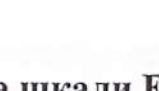
І. І. Качур

(ініціали, прізвище)

БЛАНК ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Об'єкти контролю	Діапазон оцінки в балах	Фактична кількість балів	Примітки	Дата, П.І.П.: керівника, голови комісії, членів комісії, секретаря, (підписи)
ОЦІНЮВАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ КОМІСІЄЮ ПО ЗАХИСТУ				
1. Доповідь	від 0 до 10	10		
2. Роздатковий матеріал	від 0 до 5	5		
3. Знання теоретичного та практичного матеріалу, вміння відповідати на запитання	від 0 до 25	21		
5. Апробація (участь у конференціях)	від 0 до 10	5		
РАЗОМ БАЛІВ	від 0 до 50	41		
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	від 0 до 100	82		

ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ ТА ШКАЛИ ЄКТС

Оцінка за 100- бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	Дата	П.І.П.: голови, членів комісії, секретаря, (підпис)
82	B	4	13.02.2017	

Правила переведення оцінок до національної шкали та шкали ЄКТС

Оцінка за 100-бальною	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	5 (відмінно)
80-89	B	4 (добре)
70-79	C	
60-69	B	
50-59	E	3 (задовільно)
35-49	EX	2 (незадовільно)

Факультет соціально-гуманітарних технологій, спорту та реабілітації
Кафедра менеджменту та публічного управління
Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування
Освітня програма «Регіональне управління та самоврядування»

Затверджую
В. о. завідувача кафедри менеджменту та публічного управління
 А. С. Близнюк
«10» січня 2024 р.

Завдання на кваліфікаційну роботу
здобувачці вищої освіти
Олексієнко Анастасії Олександрівни
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи «Взаємодія органів державного управління та місцевого самоврядування з громадськістю»

Затверджена наказом ректора від 09.01.2024 Наказ № 19

2. Строк здачі закінченої роботи 03.02.2025

3. Мета роботи - теоретичне обґрунтування сутності та змісту державної політики інвестиційного розвитку, аналіз механізмів її реалізації в Україні у 2019–2023 роках та розробка рекомендацій щодо підвищення ефективності цієї політики.

Об'єкт дослідження – процес формування та реалізації державної політики інвестиційного розвитку в Україні.

Предмет дослідження – теоретичні, методичні та практичні аспекти формування й реалізації державної політики інвестиційного розвитку в умовах нестабільного економічного середовища.

База дослідження – ґрунтується на законодавчих та нормативно-правових актах України, статистичних даних Державної служби статистики України, матеріалах Міністерства економіки України, урядових звітах, наукових статтях, підручниках, посібниках та інтернет-джерелах.

4. Вихідні дані до роботи - Закони "Про місцеве самоврядування в Україні", "Про звернення громадян", "Про доступ до публічної інформації" та інші, що регулюють взаємодію органів влади з громадянами. Постанови Кабінету Міністрів України, накази міністерств та відомств, що деталізують процедури взаємодії.

5. Перелік графічного матеріалу

Рис. 1.1. Поєднання економічних категорій «інвестиції» та «державна політика»; 1.2. Інструменти державної інвестиційної політики Рис. 1.3. Етапізація механізму реалізації державної інвестиційної політики Рис. 1.4. Механізм реалізації державної інвестиційної політики з урахуванням його структурної декомпозиції Рис. 2.1. Етапи проведення аналізу розвитку інвестиційної діяльності в Україні. Рис. 2.2. Динаміка сальдо інвестицій у платіжному балансі України у 2019-2023 роках Рис. 2.3. Динаміка прямих та

іноземних інвестицій у платіжному балансі України у 2019-2023 роках
Рис. 2.4. Динаміка чистої міжнародної інвестиційної позиції Рис.
Динаміка обсягів прямих іноземних інвестицій в Україну у 2019-2023
за даними Рис. 2.6. Динаміка обсягів освоєних капітальних інвестицій
Україні у 2019-2023 роках Рис. 2.7. Структура освоєних капітальних
інвестицій в Україні у 2021 році Рис. 2.8. Динаміка освоєних інвестицій
матеріальні та нематеріальні активи в Україні у 2019-2023 роках.Рис.
Рис. 2.9. Обсяги освоєних капітальних інвестицій за областями України
2.10. Динаміка обсягів освоєних капітальних інвестицій в Україні
за об'єктами вкладення у 2019-2023 роках Рис. 2.11. Структура капітальних
інвестицій в Україні за об'єктами вкладення у 2021 році Рис. 3.1. Основні
План відновлення України у післявоєнний період (зведені автором) Рис.
План відновлення України у післявоєнний період.

6. Зміст випускної кваліфікаційної роботи (перелік питань за ко- розділом)

ВСТУП.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:

1.1. Поняття, цілі та завдання державної політики інвестиційного розвитку
Україні

1.2. Методи формування та інструменти реалізації державної політики
інвестиційного розвитку України

1.3. Механізм реалізації державної політики інвестиційного розвитку
структура та особливості.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ:

2.1. Аналітична оцінка сучасного розвитку інвестиційної діяльності в Україні

2.2. Характеристика механізму реалізації державної політики інвестиційного
розвитку в Україні.

РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ АКТИВІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

3.1. Дослідження проблеми реалізації державної політики інвестиційного
розвитку в Україні

3.2. Державне управління у напрямках активізації політики інвестиційного
розвитку в Україні у післявоєнний період

ВИСНОВКИ. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ. ДОДАТКИ.

7. Календарний план виконання роботи

№ п/п	Назва етапів виконання кваліфікаційної роботи	Строк виконання		Примітка
		За планом	Фактично	
1.	Вибір теми, вивчення літературних джерел, постановка проблеми та складання плану роботи	25.11.2023	25.11.2023	
2.	Підготовка першого розділу роботи та подання його керівнику	26.04.2024	26.04.2024	
3.	Підготовка другого розділу роботи та подання його керівнику	01.11.2024	01.11.2024	
4.	Підготовка третього розділу роботи та подання його керівнику	05.12.2024	05.12.2024	
5.	Підготовка вступу та формування висновків, списку літературних джерел. Оформлення роботи згідно вимог ДПУ та подання її керівнику	18.12.2024	18.12.2024	
6.	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень керівника	до 15.01.2025	до 15.01.2025	
7.	Отримання відгуку керівника	25.01.2025	25.01.2025	
8.	Отримання зовнішньої рецензії	29.01.2025	29.01.2025	
9.	Попередній захист роботи	20.01.2025	20.01.2025	
10.	Перевірка роботи на унікальність	21.01.2025	21.01.2025	
11.	Допуск кваліфікаційної роботи до захисту зав.каф.	до 03.02.2025		
12.	Захист роботи	12.02.2025		

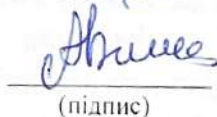
8. Дата видачі завдання – 10.01.2024 р.

9. Науковий керівник кваліфікаційної роботи

(підпис)

М.В.Гусятинський
(прізвище, ініціали)

10. Гарант освітньо-професійної програми

(підпис)

А. С. Близнюк
(прізвище, ініціали)

11. Завдання до виконання отримав здобувач вищої освіти

(підпис)

А.О.Олексієнко
(прізвище, ініціали)

АНОТАЦІЯ

Взаємодія органів державного управління та місцевого самоврядування з громадськістю

Метою роботи є теоретичне обґрунтування сутності та змісту державної політики інвестиційного розвитку, аналіз механізмів її реалізації в Україні у 2019–2023 роках та розробка рекомендацій щодо підвищення ефективності цієї політики.

Завданнями роботи є:

- дослідити сутність, цілі та завдання державної політики інвестиційного розвитку;
- розглянути методи формування та інструменти державної політики інвестиційного розвитку;
- здійснити аналітичну оцінку сучасного стану інвестиційної діяльності в Україні;
- визначити проблеми реалізації державної політики інвестиційного розвитку в Україні;
- розробити рекомендації щодо вдосконалення державної політики інвестиційного розвитку в умовах післявоєнного періоду.

Предметом є теоретичні, методичні та практичні аспекти формування й реалізації державної політики інвестиційного розвитку в умовах нестабільного економічного середовища.

Об'єктом дослідження є процес формування та реалізації державної політики інвестиційного розвитку в Україні.

База дослідження ґрунтується на законодавчих та нормативно-правових актах України, статистичних даних Державної служби статистики України, матеріалах Міністерства економіки України, урядових звітах, наукових статтях, підручниках, посібниках та інтернет-джерелах.

За результатами дослідження сформульовано висновки та зроблено обґрунтовані пропозиції.

Дослідження охопило теоретичні й практичні аспекти державної політики інвестиційного розвитку України в умовах невизначеності та ризиків, включаючи воєнні. Встановлено, що інвестиції є стратегічним ресурсом економічного зростання, а ефективна політика має зосереджуватися на створенні сприятливого інвестиційного середовища, прозорому державно-приватному партнерстві та інноваційних рішеннях для післявоєнної відбудови. Результати підтверджують збереження інвестиційного потенціалу України навіть у кризових умовах, що відкриває перспективи для довгострокового відновлення та модернізації.

Кваліфікаційна робота містить 56 сторінок, 4 таблиці, 17 рисунків, список використаних джерел з 51 найменувань.

Ключові слова: Державне політика, інвестиції, органи, публічна влада, політика, громадськість.

Рік виконання кваліфікаційної роботи 2023-2025.

Рік захисту роботи 2025.

ANNOTATION

Interaction of Public Administration Bodies and Local Self-Government with the Public

The purpose of this work is to theoretically substantiate the essence and content of state investment development policy, analyze the mechanisms of its implementation in Ukraine during 2019–2023, and develop recommendations for enhancing the effectiveness of this policy.

The objectives of the work include:

Investigating the essence, goals, and tasks of state investment development policy;

Examining the methods of policy formation and tools for state investment development policy;

Conducting an analytical assessment of the current state of investment activity in Ukraine;

Identifying the challenges in implementing state investment development policy in Ukraine;

Developing recommendations to improve state investment development policy in the post-war period.

The subject of the research comprises the theoretical, methodological, and practical aspects of forming and implementing state investment development policy in the context of an unstable economic environment.

The object of the study is the process of forming and implementing state investment development policy in Ukraine.

The research is based on the legislative and regulatory acts of Ukraine, statistical data from the State Statistics Service of Ukraine, materials from the Ministry of Economy of Ukraine, government reports, scientific articles, textbooks, manuals, and internet sources.

Based on the research results, conclusions were formulated, and well-reasoned proposals were developed.

The study covered theoretical and practical aspects of state investment development policy in Ukraine under conditions of uncertainty and risks, including wartime. It was established that investments are a strategic resource for economic growth, and effective policy should focus on creating a favorable investment environment, transparent public-private partnerships, and innovative solutions for post-war reconstruction. The results confirm Ukraine's investment potential even under crisis conditions, opening prospects for long-term recovery and modernization.

The qualification work consists of 56 pages, 4 tables, 17 figures, and a list of references containing 51 sources.

Keywords: State policy, investments, authorities, public power, policy, public.

Year of qualification work: 2023–2025.

Year of defense: 2025.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	2
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ	5
1.1. Поняття, цілі та завдання державної політики інвестиційного розвитку в Україні.....	5
1.2. Методи формування та інструменти реалізації державної політики інвестиційного розвитку України	10
1.3. Механізм реалізації державної політики інвестиційного розвитку: структура та особливості	14
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ	19
2.1. Аналітична оцінка сучасного розвитку інвестиційної діяльності в Україні.....	19
2.2. Характеристика механізму реалізації державної політики інвестиційного розвитку в Україні.....	33
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ АКТИВІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ	36
3.1. Дослідження проблеми реалізації державної політики інвестиційного розвитку в Україні.....	36
3.2. Державне управління у напрямках активізації політики інвестиційного розвитку в Україні у післявоєнний період	39
ВИСНОВКИ.....	47
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	52

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасних умовах відновлення економіки України після збройного конфлікту особливого значення набуває формування ефективної державної політики інвестиційного розвитку. Необхідність забезпечення економічної незалежності країни, стабілізації фінансово-економічної ситуації, створення сприятливого інвестиційного клімату зумовлюють важливість дослідження цієї теми. Активізація інвестиційної діяльності сприятиме залученню капіталу у стратегічно важливі галузі економіки, відновленню інфраструктури та забезпеченню сталого соціально-економічного розвитку. Саме тому дослідження державної політики інвестиційного розвитку в Україні є надзвичайно актуальним.

Ступінь наукового вивчення окресленої проблематики. Питання державної політики інвестиційного розвитку вивчалися у працях вітчизняних і зарубіжних вчених, зокрема Б. Адамова, А. Богданенка, О. Гаврилюк, Є. Голенищевої, Б. Губського, Б. Данилишина, К. Дідюра, С. Довбоного, Т. Затонацької, В. Івченка, Р. Качура, З. Конохової, В. Кудрявцевої, М. Назарчука, Н. Титаренко, О. Цанька, Л. Червової та ін. Однак сучасні виклики, зумовлені війною та економічною кризою, потребують подальшого дослідження механізмів формування й реалізації державної політики інвестиційного розвитку з урахуванням нових умов внутрішнього та зовнішнього середовища.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є теоретичне обґрунтування сутності та змісту державної політики інвестиційного розвитку, аналіз механізмів її реалізації в Україні у 2019–2023 роках та розробка рекомендацій щодо підвищення ефективності цієї політики.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання:

- дослідити сутність, цілі та завдання державної політики інвестиційного розвитку;

- розглянути методи формування та інструменти державної політики інвестиційного розвитку;
- здійснити аналітичну оцінку сучасного стану інвестиційної діяльності в Україні;
- визначити проблеми реалізації державної політики інвестиційного розвитку в Україні;
- розробити рекомендації щодо вдосконалення державної політики інвестиційного розвитку в умовах післявоєнного періоду.

Об'єктом дослідження є процес формування та реалізації державної політики інвестиційного розвитку в Україні.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні аспекти формування й реалізації державної політики інвестиційного розвитку в умовах нестабільного економічного середовища.

Методи дослідження. У роботі застосовувалися методи: описовий, аналізу й синтезу, порівняльного аналізу, групування, структуризації, горизонтального і вертикального аналізів, графічний метод. Обробка статистичних даних здійснювалася за допомогою прикладних програмних продуктів MS Excel.

Інформаційна база дослідження. Дослідження ґрунтується на законодавчих та нормативно-правових актах України, статистичних даних Державної служби статистики України, матеріалах Міністерства економіки України, урядових звітах, наукових статтях, підручниках, посібниках та інтернет-джерелах.

Наукова новизна та практичне значення. Наукова новизна дослідження полягає у поглибленому аналізі механізмів реалізації державної політики інвестиційного розвитку в Україні в умовах післявоєнного відновлення. Отримані результати можуть бути використані для розробки ефективних механізмів реалізації інвестиційної політики на державному та регіональному рівнях.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, рекомендацій та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

1.1. Поняття, цілі та завдання державної політики інвестиційного розвитку в Україні

Дослідження державної політики інвестиційного розвитку та механізмів її реалізації доцільно починати з уточнення термінології, яка вживається в цій магістерській роботі.

Сутність поняття «інвестиційна політика» розглянуто багатьма вітчизняними та закордонними фахівцями. Так, в «Економічній енциклопедії» інвестиційну політику визначено як «комплекс урядових рішень, що окреслюють головні напрями, джерела та обсяги використання капітальних вкладень в економіку, різні її сфери та галузі» [1].

На думку авторів роботи [2], інвестиційна політика – це цілеспрямований комплекс заходів, покликаних визначати, задовольняти та модифікувати інвестиційні потреби залежно від чинних умов, а також передбачати особливості фінансування. Вона формується відповідно до загальної політики економічного розвитку певного суб'єкта (підприємства, організації чи держави) та спрямована на оновлення й примноження основного капіталу. Через багатогранність поняття «інвестиційна політика» воно застосовується у межах мікро-, мезо- та макроекономіки. При цьому часто йдеться про встановлення пріоритетних напрямів, масштабів та форм вкладення коштів в активи чи проєкти, що відповідають інтересам різних суб'єктів (від підприємств і галузей до суспільства загалом) [3].

У сучасних наукових працях відсутнє єдине всеосяжне визначення інвестиційної політики на національному рівні. Подекуди вона трактується як комплекс правових, адміністративних та економічних заходів, спрямованих на

стимулювання та активізацію інвестиційних процесів, або як певний елемент економічної політики, орієнтованої на забезпечення ефективної інвестиційної діяльності. Проте будь-яке визначення має враховувати формування цілей і завдань держави у царині розвитку інвестицій, пріоритетів та механізмів реалізації окреслених завдань.

Отже, державна політика інвестиційного розвитку є невід'ємною складовою соціально-економічних процесів. Вона надає державі інструменти впливу на темпи виробництва, науково-технічний прогрес, пропорції та структуру суспільного виробництва, а також дає можливість ефективно реагувати на актуальні виклики та проблеми [4].

Як частина загальноекономічної стратегії, політика інвестиційного розвитку охоплює вибір і втілення найбільш доцільних способів оновлення та збільшення виробничого й науково-технічного потенціалу. Механізм управління інвестиційним розвитком має забезпечити ухвалення рішень, які сприятимуть сталому зростанню економіки. Враховуючи довгостроковість і стратегічний характер таких заходів, метою держави стає не лише фінансова стабільність, а й створення належних умов для подальшого суспільно-економічного поступу [5]. Беручи до уваги згаданий вище різноманітний підхід до визначення сутності державної політики інвестиційного розвитку, можна дійти висновку про відмінність бачень щодо цілей і завдань на кожному етапі її впровадження. Тож для системного й послідовного вивчення доцільно насамперед узгодити трактування базових економічних категорій «інвестиції» та «державна політика», адже саме їх поєднання окреслює зміст поняття «державна політика інвестиційного розвитку».

Аналіз літературних джерел свідчить про багатовимірність категорії «інвестиції», яку досліджували як представники класичної, так і сучасної економічної думки. Відповідно до чинного законодавства інвестиції часто розглядають як вкладення грошей чи капіталу з метою подальшого отримання певних вигід або доходу. Проте різні вчені додають власний зміст, наприклад, акцентують на обсягах вкладень, термінах окупності чи рівні ризику. У

підсумку всі означення зводяться до того, що інвестиції – це вкладення ресурсів з перспективою отримання прибутку або досягнення запланованих цілей, яке має компенсувати ризики, інфляційні коливання та альтернативні варіанти використання ресурсів.

Щодо видів інвестицій існує широка класифікація, проте у контексті державної політики інвестиційного розвитку доречно уточнити поняття «державні інвестиції». Йдеться про грошові, майнові або інтелектуальні ресурси, які вкладають центральні та місцеві органи влади в активи, програми й проєкти за рахунок бюджетних, позабюджетних чи залучених коштів. Основною метою таких вкладень є отримання соціальних, економічних, екологічних та інших суспільно значущих результатів.

Наступним кроком є з'ясування сутності поняття «державна політика». У найзагальнішому тлумаченні політику розглядають як мистецтво керування державою. В «Енциклопедичному словнику з державного управління» державна політика визначається як «дії системи органів державної влади, що реалізуються відповідно до визначених цілей, напрямів та принципів задля розв'язання комплексу проблем у певній сфері суспільної діяльності» [12, с. 144-145].

Дослідник [13] наголошує, що державна політика — це стратегічний курс уряду, зорієнтований на досягнення встановлених цілей, урахування пріоритетів та можливостей, а також на отримання конкретних результатів у розв'язанні суспільно важливих питань. На думку Андріяш В.І., сутність державної політики визначається як «оптимальне поєднання об'єктивних процесів суспільного розвитку із суб'єктивними оцінками людей щодо власних інтересів» [14]. Учений підкреслює, що державна політика відрізняється від політичних поглядів певних партій чи груп, адже вона має бути інтеграційною силою і забезпечувати сталий розвиток усього суспільства.

Виходячи з цього, державну політику доцільно тлумачити як комплекс рішень, заходів і дій органів влади, спрямований на досягнення системи цілей

і вирішення широкого спектра суспільних проблем. Поєднання категорій «інвестиції» та «державна політика» дає підґрунтя для визначення сутності державної політики інвестиційного розвитку, що зображено на рис. 1.1.

Рис. 1.1. Поєднання економічних категорій «інвестиції» та «державна політика»

У науковій літературі поняття «державна політика інвестиційного розвитку» розкривається як багатогранний комплекс заходів і рішень:

- складова економічної політики держави;
- система конкретних дій із боку владних органів;
- набір урядових розпоряджень і постанов;
- цілеспрямована діяльність щодо стимулювання інвестицій;
- визначення структури та обсягів необхідних інвестиційних ресурсів.

На наш погляд, вагомим є визначення Голеніщевої Є. [21], де державна інвестиційна політика розглядається як «комплекс взаємопов'язаних цілей і заходів, що забезпечують належний рівень і структуру капіталовкладень в економіку країни та окремі її сфери й галузі, підвищення інвестиційної активності основних агентів відтворювальної діяльності: населення, підприємців і держави; діяльність держави, спрямована на пошук джерел інвестицій і визначення раціональних напрямів їхнього використання» [21]. Саме це трактування покладено в основу подальших міркувань у даній роботі.

Державна політика інвестиційного розвитку зорієнтована на досягнення суспільно значущих цілей. З огляду на це варто виокремити її цілі та завдання.

У роботі [21] головним завданням державної політики інвестиційного розвитку називають формування сприятливого інвестиційного середовища, що дасть змогу ефективно залучати та використовувати капітал у розвитку економічної та соціальної сфер.

На думку Богланенка А.Г, першочерговою метою є залучення обсягів інвестицій, достатніх для проведення диверсифікації виробництва та забезпечення розширеного відтворення економіки [17].

Згідно з дослідженнями Затонацької Т., державна політика інвестиційного розвитку може розглядатися на національному та міжнародному рівнях [23]. У першому випадку її метою є прискорення зростання економіки та підвищення конкурентоздатності національного виробництва через досягнення синергетичного ефекту і реалізацію стратегії розвитку окремих галузей. На міжнародному рівні політика інвестиційного розвитку має забезпечити економічну безпеку шляхом формування привабливого інвестиційного клімату для іноземних інвесторів, балансувати їхні права та обов'язки з аналогічними зобов'язаннями держави, а отже гарантувати дотримання інвестиційних угод.

Насамкінець слід відзначити, що характеристики державної політики інвестиційного розвитку визначаються загальною економічною стратегією країни та взаємодіють з іншими її складовими — інноваційною, фінансовою, податковою, кредитною та ін. Її ефективність можлива лише за умови гармонізації інтересів усіх учасників інвестиційної діяльності (держави, суб'єктів господарювання, населення тощо). Таким чином, державна політика інвестиційного розвитку має бути комплексним інструментом, що об'єднує різні економічні та суспільні інтереси, стимулює довгострокове зростання і формує передумови для сталого розвитку України.

1.2. Методи формування та інструменти реалізації державної політики інвестиційного розвитку України

Реалізація державної політики інвестиційного розвитку має спиратися на належні методи та інструменти. Під методами державного регулювання, зокрема й у сфері інвестиційної діяльності, слід розуміти сукупність способів впливу з боку держави на економічний простір, інфраструктуру та підприємництво, що спрямовані на створення умов для ефективного втілення державної політики. Кожен із методів спирається на конкретні інструменти — регулятори, важелі, варіанти фінансування й організаційні заходи, за допомогою яких забезпечується реалізація поставлених цілей.

В економічній літературі виокремлюють прямі та непрямі методи впливу на політику інвестиційного розвитку країни.

- **Прямі методи** безпосередньо регламентують діяльність суб'єктів інвестиційного ринку: інвесторів, донорів, посередників тощо. Вони передбачають використання адміністративно-правових та економічних інструментів, зокрема цільового державного фінансування, кредитування (у різних формах, наприклад, лізинг), операцій із фондовими інструментами, методів державного планування, залучення державно-приватного партнерства тощо.

- **Непрямі методи** впливають на поведінку учасників інвестиційного процесу опосередковано, завдяки інструментам бюджетної, фіскальної, кредитної, інноваційної та інших видів державної політики, а також через різні ринкові механізми, що пов'язані з інвестиціями.

За спостереженнями Бойчука Р.П. [24], виділяють три групи державного регулювання інвестиційної діяльності: макроекономічну, мікроекономічну та інституційну. Різниця між ними полягає передусім у масштабах впливу:

- **макроекономічні інструменти** стосуються формування загального інвестиційного клімату на рівні країни;

- **мікроекономічні інструменти** зосереджуються на управлінні окремими інвестиційними програмами й проектами чи на інвестуванні в певні галузі;
- **інституційні інструменти** охоплюють створення й удосконалення державних органів, систем і процедур, що відповідають за регулювання інвестиційної діяльності (у т. ч. розвиток інформаційних систем, покликаних слугувати інвестиційним потребам).

Відповідно до роботи [25], методи впливу держави на інвестиційні процеси можуть бути: змінними чи постійними, прямими чи непрямыми, а також поширюватися на локальний або загальнодержавний рівень.

Окремі науковці [26] вважають доцільним розмежовувати інструменти державної політики інвестиційного розвитку за рівнями управління: загальнодержавним, регіональним і місцевим. У дослідженні [27] пропонується поділ інструментарію на чотири групи:

1. Інструменти мотивації та заохочення інвесторів до вкладень у виробництво в межах національної території.
2. Інструменти інформування потенційних інвесторів про стан і динаміку інвестиційного середовища країни.
3. Інструменти розвитку інвестиційного потенціалу, який є в розпорядженні держави.
4. Інструменти супроводу інвестиційних проектів до моменту досягнення їх окупності.

Нечипорук О.В. [27] надає докладну характеристику основних інструментів державної інвестиційної політики (рис. 1.2).

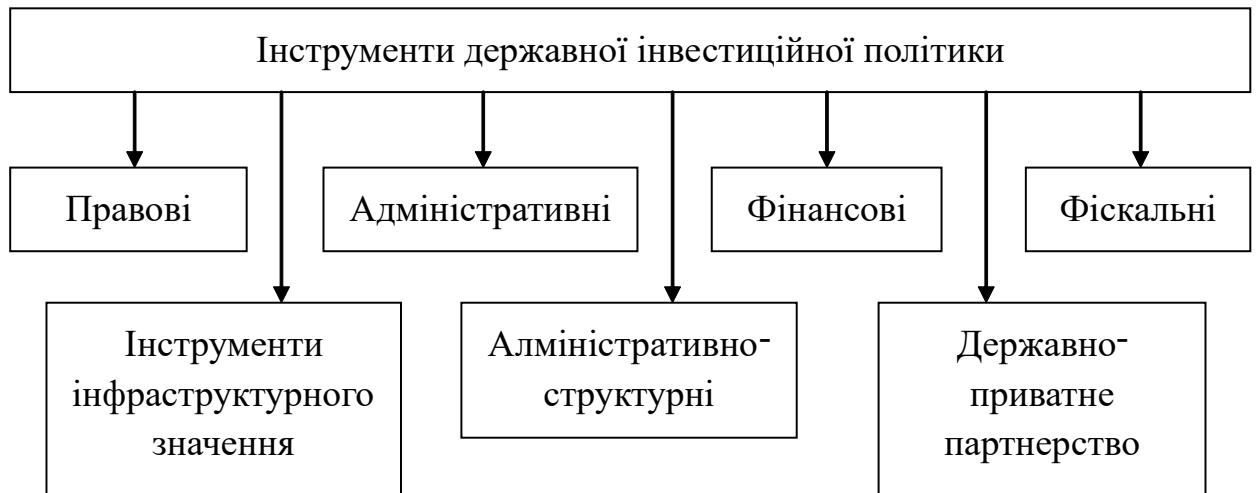

Рис. 1.2. Інструменти державної інвестиційної політики

Характеристику даних інструментів державної інвестиційної політики можна бачити у табл. 1.

Таблиця 1

Характеристика інструментів державної інвестиційної політики

Ознаки	Інструменти
1	2
Правові	Розробка та прийняття нормативно-правових актів Укладання договорів Прийняття державних програм Система реалізації та дотримання інвестиційного законодавства
Адміністративні	Реєстрація Впровадження державних норм і стандартів Роздержавлення та приватизація власності Ліцензування Квотування Проведення політики ціноутворення Надання пріоритетного права на одержання короткострокових і довгострокових позик у комерційних банках – контрагентах Уряду. Введення адміністративних заходів Застосування системи санкцій і обмежень при здійсненні інвестиційної діяльності Уніфікація погоджувально-розпорядчих процедур, створення єдиних правил для всіх про проходженні необхідних процедур Організаційно-політична підтримка інтересів експортерів на ринках інших країн

	Бар'єри для злиття та поглинання
Активноструктурні	Пряма державна підтримка (фінансова, майнові активи, гарантії) Непряма державна підтримка (квоти, тарифи, мита, угоди) Включення проектів у державні цільові програми Державна участь (державні закупівлі, захист інвесторів) Зв'язане кредитування Пряме проектне кредитування Державна підтримка лізингу
Фіскальноструктурні (податкові)	Зниження податкових ставок Застосування систем податків з диференціацією суб'єктів та об'єктів оподаткування, податкових ставок і пільг Видаткові статті бюджету Спеціальні податкові режими Звільнення від податків Скасування податків на реінвестування Інвестиційна податкова знижка Експортні та імпорتنі (митні) збори та мита Податкові угоди з іншими країнами Податкові кредити Тарифна політика (ціни природних монополій)
Інструменти опосередкованого впливу	Амортизація Дотації, субсидії, субвенції Кредити Кредитні канікули Пільгове оподаткування Регулюючі інструменти Інструменти фондового ринку Інструменти стимулювання інноваційної діяльності

Фінансові інструменти	Норми страхових резервів для комерційних банків Облікова ставка Національного банку України Операції з державними цінними паперами на відкритому ринку Раціональне управління грошовими потоками Регулювання емісії й загальної грошової маси Регулювання ставки рефінансування й нормативів обов'язкового резервування для комерційних банків Операції на відкритому ринку Валютна інтервенція
Інструменти інфраструктурного значення	Земельне регулювання Надання земельних ділянок у безоплатне користування або за пільговими цінами надання необхідних приміщень у безоплатне користування або за пільговими цінами Створення та організація функціонування бізнес-інкубаторів Інформаційне забезпечення інвестиційного процесу
Інші інструменти	Державно-приватне партнерство (ДПП) Зовнішньоекономічне регулювання Антимонопольне регулювання Екологічне регулювання

З урахуванням вищенаведеного можна стверджувати, що існує різноманіття підходів до класифікації методів і засобів упровадження державної політики інвестиційного розвитку, а також широкий спектр інструментів, придатних для вдосконалення такої політики в Україні в майбутньому.

1.3. Механізм реалізації державної політики інвестиційного розвитку: структура та особливості

Для аналізу механізму реалізації державної політики інвестиційного розвитку перш за все необхідно уточнити відповідні поняття. Згідно з [28], реалізація державної політики — це безперервний динамічний процес, у якому органи влади та інститути громадянського суспільства досягають визначених цілей і виконують завдання, зафіксовані в конкретній політичній

стратегії. Механізм її реалізації являє собою систему інструментів, методів, заходів і ресурсів, що уможлиблюють нормативно-правові, організаційні, управлінські, економічні та соціальні дії для досягнення поставлених цілей.

У працях Літвінова О. та Капталана С. [29] поняття «механізм» розглядається як певна взаємодія між суб'єктами і центром прийняття рішень, яка включає три стадії: суб'єкти надсилають інформацію в центр; центр обробляє інформацію і виробляє рішення; центр комунікує результати суб'єктам. Таким чином доведено доречність «механістичного» підходу у сфері управління економічними системами. Відповідно, коли йдеться про механізм реалізації державної політики інвестиційного розвитку, маємо справу з процесом, який визначає «як саме» та «за допомогою яких інструментів» утілювати заплановані заходи.

Як зауважує Качур Р. [30], інвестиційний механізм — це «сукупність форм і методів накопичення та використання фінансових ресурсів для задоволення потреб державних структур, бізнесу та населення у реалізації інвестиційних проєктів, модернізації підприємств, упровадження інноваційних технологій, житлового будівництва тощо». Таким чином, державна політика інвестиційного розвитку може успішно втілюватися за посередництвом механізмів регулювання, що охоплюють нормативно-правове поле, органи управління, джерела фінансування, а також додаткові стимули й заохочення.

Отже, можна дійти висновку, що механізм реалізації державної політики інвестиційного розвитку — це сукупність різнопланових інструментів, узгоджених між собою та впорядкованих так, аби ефективно досягати визначених державою пріоритетів у сфері інвестиційної діяльності.

Відповідно до Закону України «Про інвестиційну діяльність» [6], державне регулювання інвестиційної сфери виконується задля втілення економічної, науково-технічної та соціальної політики, зважаючи на стратегічні цілі і показники розвитку держави та регіонів, а також на бюджетну складову, яка визначає обсяги фінансування інвестицій.

Як зазначено у роботі [31], механізм реалізації будь-якої державної політики має ґрунтуватися на чотирьох ключових елементах. Застосування їх стосовно державної політики інвестиційного розвитку утворює логічно послідовну схему:

1. Оцінка стану інвестиційної діяльності та визначення оптимальної політики інвестиційного розвитку.
2. Визначення конкретних цілей державної політики у сфері інвестування.
3. Аналіз відповідності цілей і завдань загальним інтересам суспільства та окремих суб'єктів інвестування.
4. Вивчення й добір інструментів державного регулювання інвестиційного процесу. Також механізм реалізації державної інвестиційної політики можна спрощено представити у виді послідовного виконання таких етапів (рис. 1.3).

На кожному з етапів застосовуються інструменти, регулятори, важелі та стимулятори реалізації державної інвестиційної політики. До них відносяться:

- законодавчі, нормативні та інші регуляторні акти;
- державні норми та стандарти (екологічні, технологічні та інші);
- податки, податкові ставки та податкові пільги;
- контроль та моніторинг реалізації інвестиційних проектів;
- визначення умов користування природними ресурсами
- інше.

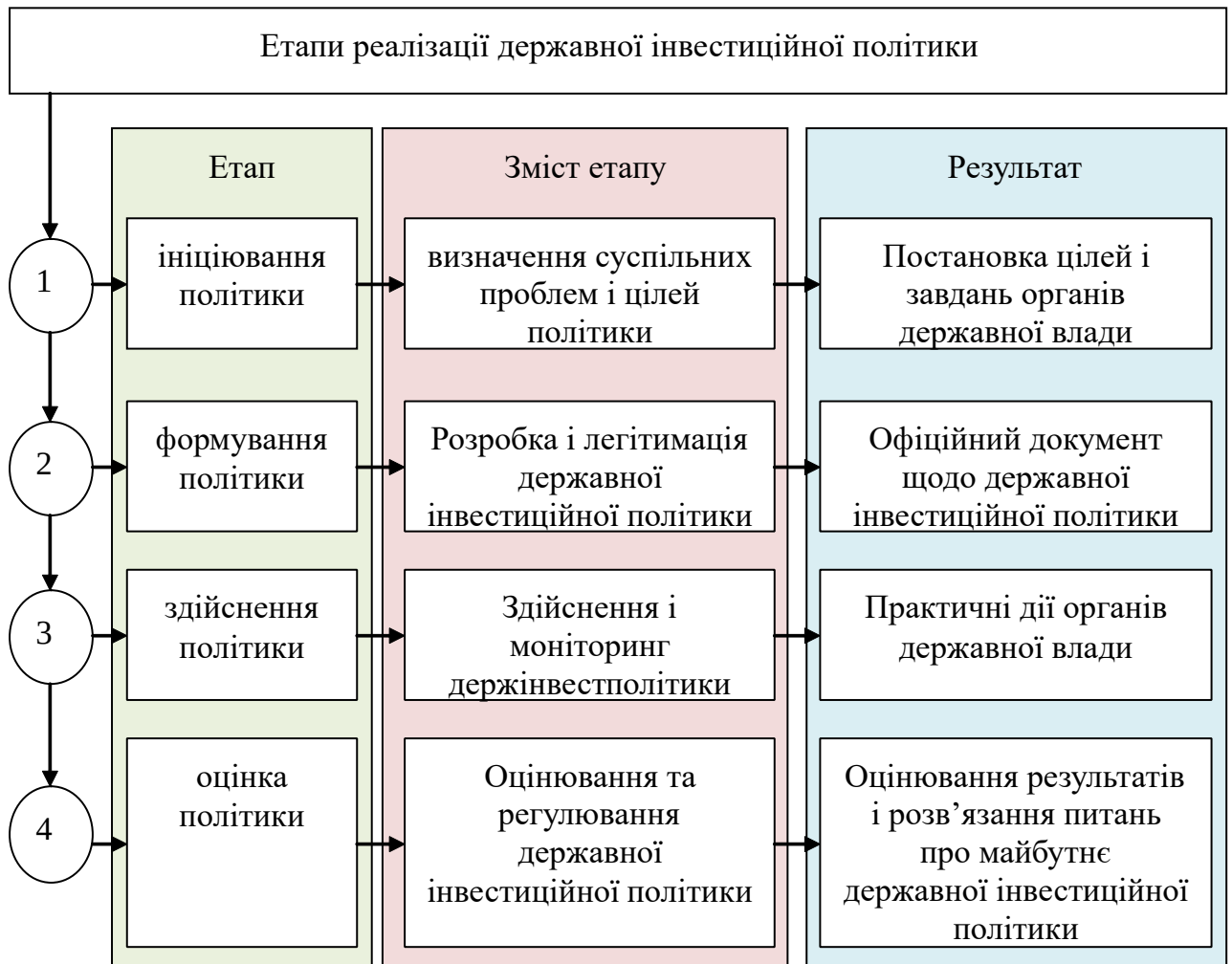

Рис. 1.3. Етапізація механізму реалізації державної інвестиційної політики

З урахуванням структурної декомпозиції, наведеної на рис. 1.4, можна констатувати, що механізм реалізації державної політики інвестиційного розвитку є доволі складним та багатовимірним. Його складовими виступають:

- суб'єкти та об'єкти регулювання інвестиційних процесів;
- методи, інструменти й важелі впливу;
- фінансове забезпечення й розподіл відповідних ресурсів.

На дієвість обраної моделі істотно впливають стан і перспективи економічного розвитку, політична стабільність, якість інвестиційного клімату, науково-технічний прогрес та інвестиційна привабливість певних галузей і

регіонів. Усі ці чинники визначають результативність механізму та рівень досягнення стратегічних орієнтирів держави у сфері інвестиційного розвитку.

Таким чином, механізм реалізації державної політики інвестиційного розвитку варто розуміти як комплексний, багаторівневий і динамічний процес, що об'єднує організаційні, правові, економічні та управлінські заходи і дає змогу державі цілеспрямовано та ефективно стимулювати інвестиційну діяльність, узгоджуючи інтереси держави, бізнесу та суспільства.

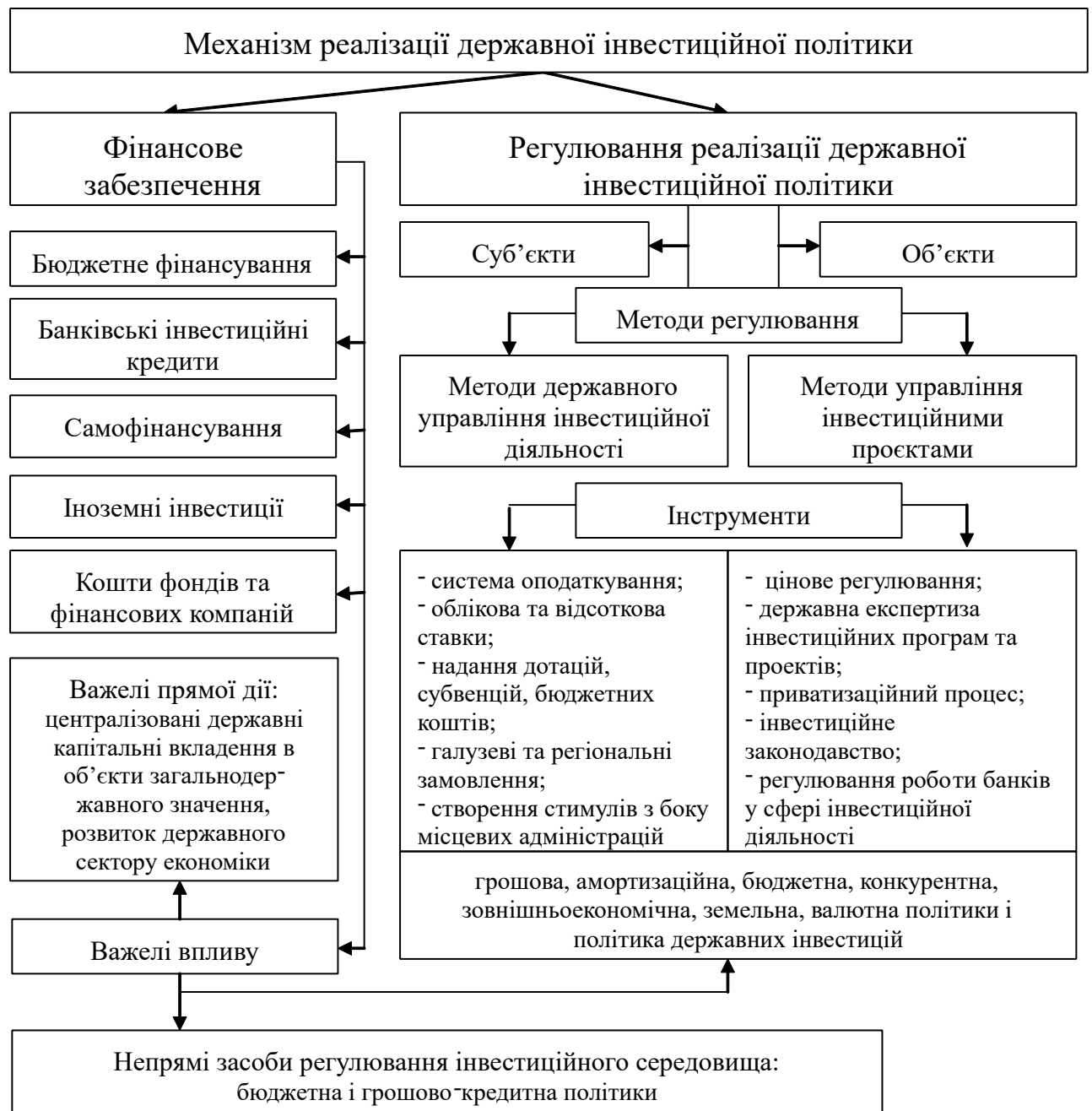

**Рис. 1.4. Механізм реалізації державної інвестиційної політики з
урахуванням його структурної декомпозиції**

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

2.1. Аналітична оцінка сучасного розвитку інвестиційної діяльності в Україні

Оцінка сучасного стану розвитку інвестиційної діяльності України є основою для аналізу якості державної інвестиційної політики за останні аналізовані роки.

Дослідити розвиток інвестиційної діяльності в Україні пропонується за етапами, що наведені на рис. 2.1.

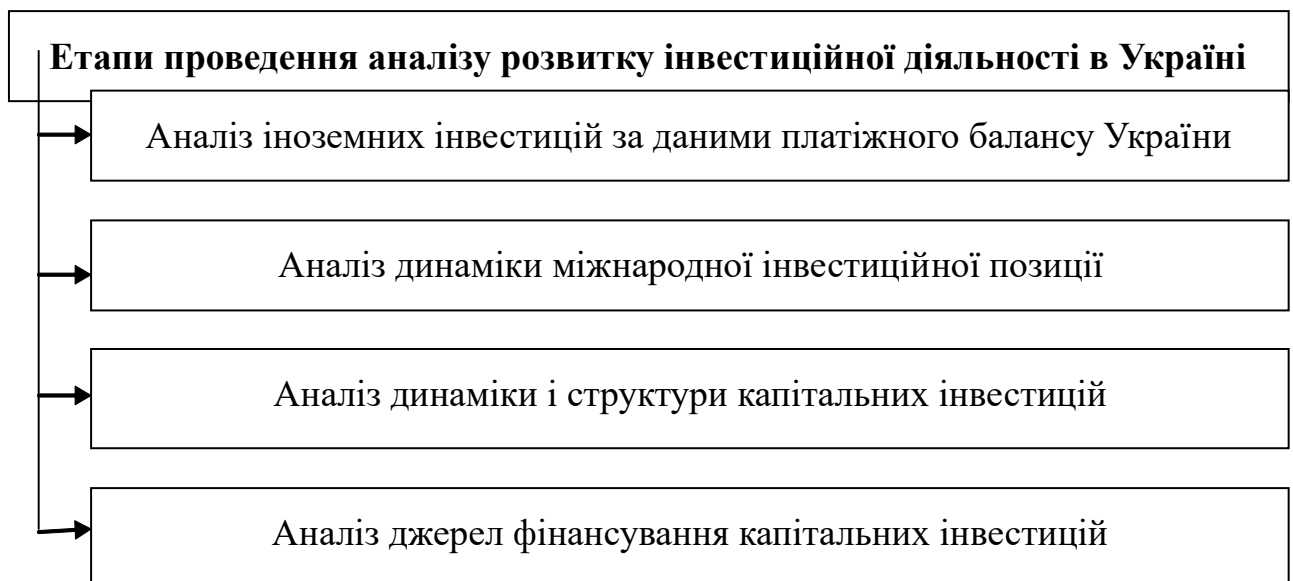

Рис. 2.1. Етапи проведення аналізу розвитку інвестиційної діяльності в Україні

Аналіз інвестиційної діяльності доцільно розпочати з розгляду платіжного балансу України, у якому відображається залучення прямих і портфельних інвестицій.

Прямими інвестиціями є категорія міжнародної діяльності, що відображає «прагнення інституційної одиниці – резидента однієї країни

здійснювати контроль чи справляти стійкий вплив на діяльність підприємства, яке є резидентом іншої країни, що досягається шляхом участі в капіталі» [32].

Портфельними інвестиціями у платіжному балансі України є «транскордонні операції і залишки, пов'язані з борговими цінними паперами або цінними паперами, що забезпечують участь у капіталі, крім тих, що належать до складу прямих інвестицій або резервних активів. До складу портфельних інвестицій входять акції, облігації, інші цінні папери, які купуються переважно з метою отримання доходу» [32].

Витяг з платіжного балансу України щодо інвестицій за стандартною формою представлення за 2019-2023 роки наведений у додатку А. Динаміка сальдо інвестицій у платіжному балансі України наведена на рис. 2.2.

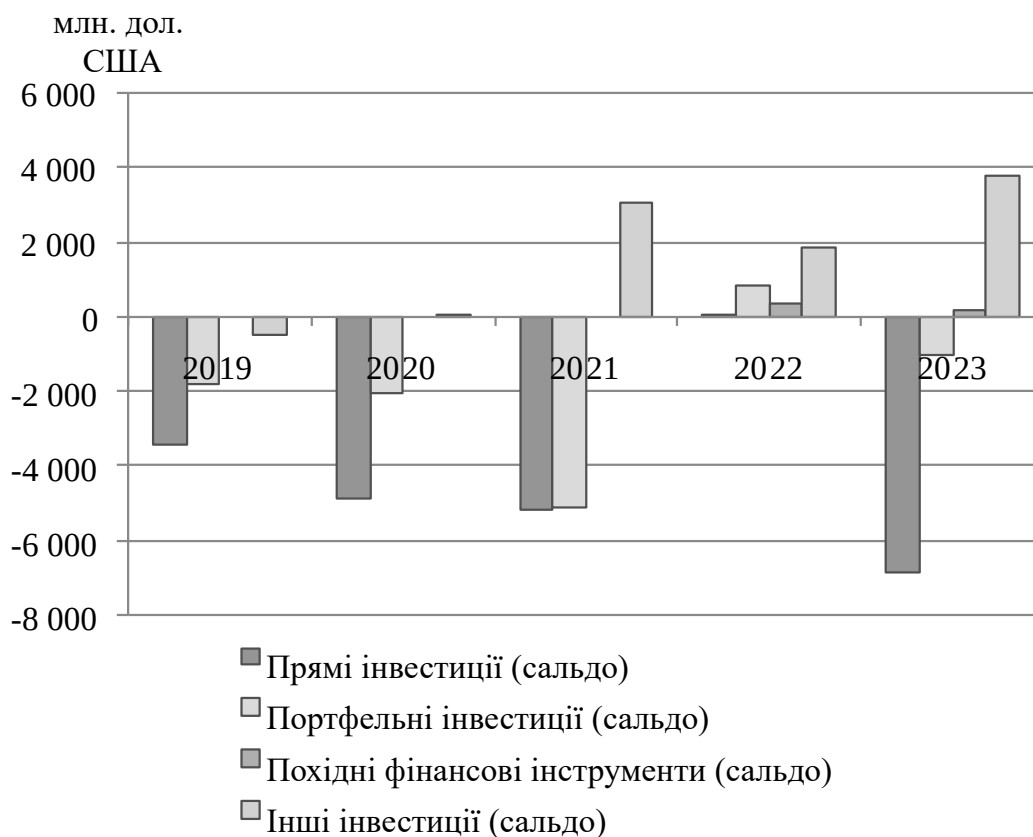

Рис. 2.2. Динаміка сальдо інвестицій у платіжному балансі України у 2019-2023 роках

З даних рис. 2.2 видно, що впродовж всього аналізованого періоду, крім 2020 року, Україна мала пасивний платіжний баланс за розділом «С.

Фінансовий рахунок», у якому відображаються статті інвестицій. Це говорить про те, що сума інвестицій, які спрямовуються йдуть за кордон перевищує суму тих інвестицій, які надходять із-за кордону. У 2020 році інвестиційні надходження в Україну перевищували їх відтік за кордон. Загалом наявність сальдо говорить про нерівновагу балансу за інвестиційними операціями, що у довгостроковому аспекті повинно змусити уряд країни здійснювати інтервенцію в економіку.

Для розуміння загальних тенденцій важливо дослідити динаміку прямих та портфельних інвестицій (рис. 2.3).

Рис. 2.3 демонструє суттєве переважання пасивів над активами за прямими інвестиціями у 2019-2023 роках, крім 2020 року. За портфельними інвестиціями у 2019-2023 роках відбувалася аналогічна тенденція, а у 2020 році пасиви мали від'ємне значення за рахунок боргових цінних паперів. У 2021 році активи за портфельними інвестиціями були в мінусі.

Загалом можна підсумувати, що спостерігається дуже незначне надходження інвестицій в Україну у порівнянні з їх відтоком, що говорить про існуючі проблеми у реалізації інвестиційної політики держави. Підтвердити цей висновок можна аналізом міжнародної інвестиційної позиції України.

На рис 2.4 зображена чиста міжнародна інвестиційна позиція України, що вимірюється в доларах США. Загалом «Міжнародна інвестиційна позиція» являє собою статистичний звіт, у якому відображає «вартість і структуру зовнішніх фінансових активів та зобов'язань країни на певний момент часу» [33]. Чиста міжнародна інвестиційна позиція характеризує залежність економіки України від інших країн та міжнародних організацій. Вона показує співвідношення між іноземними активами, які країна має в своєму розпорядженні, і заборгованістю перед іншими країнами.

Рис. 2.3. Динаміка прямих та іноземних інвестицій у платіжному балансі України у 2019-2023 роках

Отже, за результатами аналізу динаміки чистої міжнародної інвестиційної позиції України можна вважати «чистим боржником» перед зовнішнім світом у довгостроковій перспективі. А зважаючи на війну України з РФ ця проблема подалі поглиблюється.

Міністерство економіки України зазначає, що обсяг прямих іноземних інвестицій в економіку (за залишками) станом на 31 грудня 2021 року складав 64163,2 млн. дол. США [33]. У звіті стверджується, що станом на кінець 2021 року 44% прямих інвестицій було спрямовано у розвиток підприємств промисловості, а 15% до підприємств оптової та роздрібної торгівлі, авторемонтних підприємств. Динаміку обсягу прямих іноземних інвестицій в Україну можна прослідкувати на рис. 2.5.

Рис. 2.4. Динаміка чистої міжнародної інвестиційної позиції

За даними Міністерства економіки України [33] основними країнами інвесторами були Кіпр (31,5%), Нідерланди (21,7%), Швейцарія (6,1%), Велика Британія (4,5%), Німеччина (4,6%), Австрія (3,0%), Люксембург (2,3%), Франція – (2,0%).

Наступним етапом є аналіз обсягів освоєння капітальних інвестицій, їх динаміки та структури. Цей аналіз проводиться за даними Державної служби статистики України [34].

Обсяги освоєння капітальних інвестицій підприємств України у 2021 році становили 528802 млн. грн. Порівняно з попереднім роком відбулося їхнє збільшення на 11% порівняно з 2020 роком.

Динаміку обсягів капітальних вкладень в Україні за 2017-2020 роки можна бачити на рис. 2.6.

Рис. 2.5. Динаміка обсягів прямих іноземних інвестицій в Україну у 2019-2023 роках за даними [28]

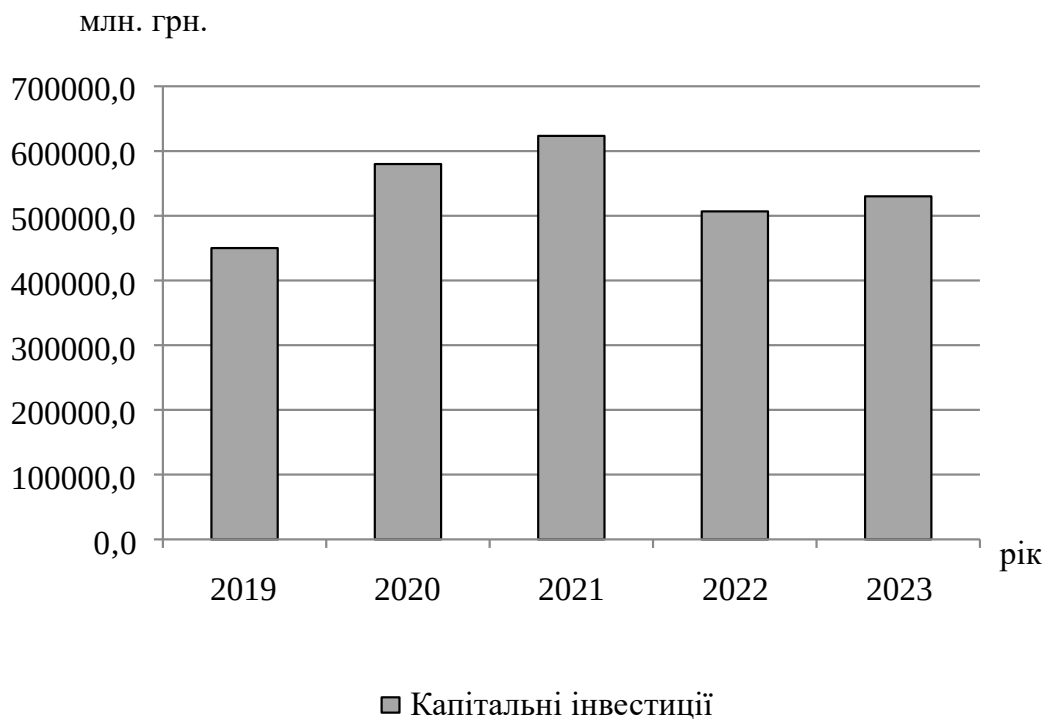

Рис. 2.6. Динаміка обсягів освоєних капітальних інвестицій в Україні у 2019-2023 роках

З рис 2.6 видно, що у 2019-2023 роках спостерігалася позитивна тенденція до активізації інвестування у реальний сектор економіки України. Найвищими обсягами капітальних інвестицій характеризувався 2019 рік. Але пандемія COVID-19 внесла корективи інвестиційного розвитку України і у 2020 році обсяги капітальних інвестицій суттєво зменшилися. Можна очікувати, що на кінець 2022 року у зв'язку з війною України з РФ обсяги освоєних капітальних інвестицій будуть незначними.

У структурі освоєних капітальних інвестицій в Україні основну частину займають інвестиції в матеріальні активи – 96%. Відповідно обсяг інвестицій в нематеріальні активи – 4% (рис. 2.7).

Рис. 2.7. Структура освоєних капітальних інвестицій в Україні у 2021 році

Аналогічна тенденція спостерігалася і у попередні аналізовані роки, відхилення становило $\pm 1\%$. Динаміку змін обсягів освоєних інвестицій в матеріальні та нематеріальні активи можна проаналізувати за рис. 2.8.

Рис. 2.8. Динаміка освоєних інвестицій у матеріальні та нематеріальні активи в Україні у 2019-2023 роках

Обсяги інвестицій в матеріальні активи впродовж 2019-2023 років інтенсивно зростали з 432039,5 млн. грн. до 600568,1 млн. грн. А у 2020 році різко знизилися до 483324 млн. грн. Вихід із кризи COVID-19 призвів до пожвавлення економіки та зростання інвестицій в матеріальні активи до 505246,3 млн. грн.

Обсяги інвестицій в нематеріальні активи змінювалися іншим чином. У 2019 році порівняно з 2018 роком відбувалося їх зростання з 16422 млн. грн. до 36391,3 млн. грн. У 2020 році відбулося зменшення таких інвестицій до 23410,8 млн. грн. та стабілізація їх на такому обсязі і у наступні роки. Так у 2021 році обсяг інвестицій у нематеріальні активи складала 23555,7 млн. грн.

За побудованими на рис. 2.8 трендами можна судити про можливі тенденції інвестиційного розвитку України, який би міг статися у 2022 році без війни.

Дослідуючи структуру освоєних капітальних інвестицій за сферами економічної діяльності визначено, що у 2021 році найбільший обсяг спрямовувався у промисловість (35,5%). Також достатньо інвестицій було освоєно у будівництві (7,8%), сільське, лісове та рибне господарство (10,0%), інформація та телекомунікації (4,4%), оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів (8,2%), транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність (6,9%), державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування (12,3%), операції з нерухомим майном (3,9%) [34].

Також важливо досліджувати обсяги капітальних інвестицій, які освоювалися в областях України. У таблиці 2.1 та на рис. 2.9 наведені такі обсяги за даними 2021 року (крім міста Києва).

Таблиця 2.1

Обсяги освоєних капітальних інвестицій за областями України у 2021 році

Область	Обсяг капітальних інвестицій/		У тому числі			
			інвестиції в матеріальні активи/		інвестиції в нематеріальні активи/	
	тис.грн/	%	тис.грн	%	тис.грн	%
1	2	3	4	5	6	7
Україна	528802011	100,0	505246299	95,5	23555712	4,5
Вінницька	14013094	100,0	13854948	98,9	158146	1,1
Волинська	8263244	100,0	8181409	99,0	81835	1,0
Дніпропетровська	65469771	100,0	64848238	99,1	621533	0,9
Донецька	30072847	100,0	26159814	87,0	3913033	13,0
Житомирська	9484439	100,0	9397856	99,1	86583	0,9

Закарпатська	5126333	100,0	5046060	98,4	80273	1,6
Запорізька	18270778	100,0	18058827	98,8	211951	1,2
Івано-Франківська	8408234	100,0	8215085	97,7	193149	2,3
Київська	35927395	100,0	35073524	97,6	853871	2,4
Кіровоградська	6540378	100,0	6482354	99,1	58024	0,9
Луганська	3291761	100,0	3281992	99,7	9769	0,3
Львівська	24041905	100,0	23256837	96,7	785068	3,3
Миколаївська	8272664	100,0	8212564	99,3	60100	0,7
Одеська	18853678	100,0	18477148	98,0	376530	2,0
Полтавська	23808239	100,0	23585824	99,1	222415	0,9
Рівненська	6076296	100,0	6032460	99,3	43836	0,7
Сумська	7465009	100,0	7366575	98,7	98434	1,3
Тернопільська	8536591	100,0	8519684	99,8	16907	0,2
Харківська	19438622	100,0	19087320	98,2	351302	1,8
Херсонська	5157946	100,0	5117786	99,2	40160	0,8
Хмельницька	10874810	100,0	10772730	99,1	102080	0,9
Черкаська	9590276	100,0	9452174	98,6	138102	1,4
Чернівецька	3397187	100,0	3376722	99,4	20465	0,6
Чернігівська	8367139	100,0	8268683	98,8	98456	1,2
м.Київ	170053375	100,0	155119685	91,2	14933690	8,8

Можна зробити висновки, що найбільший обсяг капітальних інвестицій отримало місто Київ – 170053,4 млн. грн., з яких 91,2% інвестицій в матеріальні активи, 8,8% інвестицій в нематеріальні активи. Серед областей України найбільші капітальні інвестиції отримала Дніпропетровська область – 65469,8 млн. грн. Переважний відсоток 99,1% складала інвестиції в матеріальні активи.

Вполовину менший обсяг капітальних інвестицій освоєний Київською та Донецькою областями. А трохи менший були обсяги капітальних інвестицій Львівською, Полтавською, Одеською, Харківською та Запорізькою

областями. Інші області освоювали капітальні інвестиції за обсягом 10000 млн. грн. та меншими. Відбулося освоєння найменших обсягів капітальних інвестиції у Закарпатській, Кіровоградській, Луганській, Рівненській, Волинській, Сумській, Херсонській та Чернівецькій областях. Ці області за територією та кількістю населення є невеликими.

тис. грн.

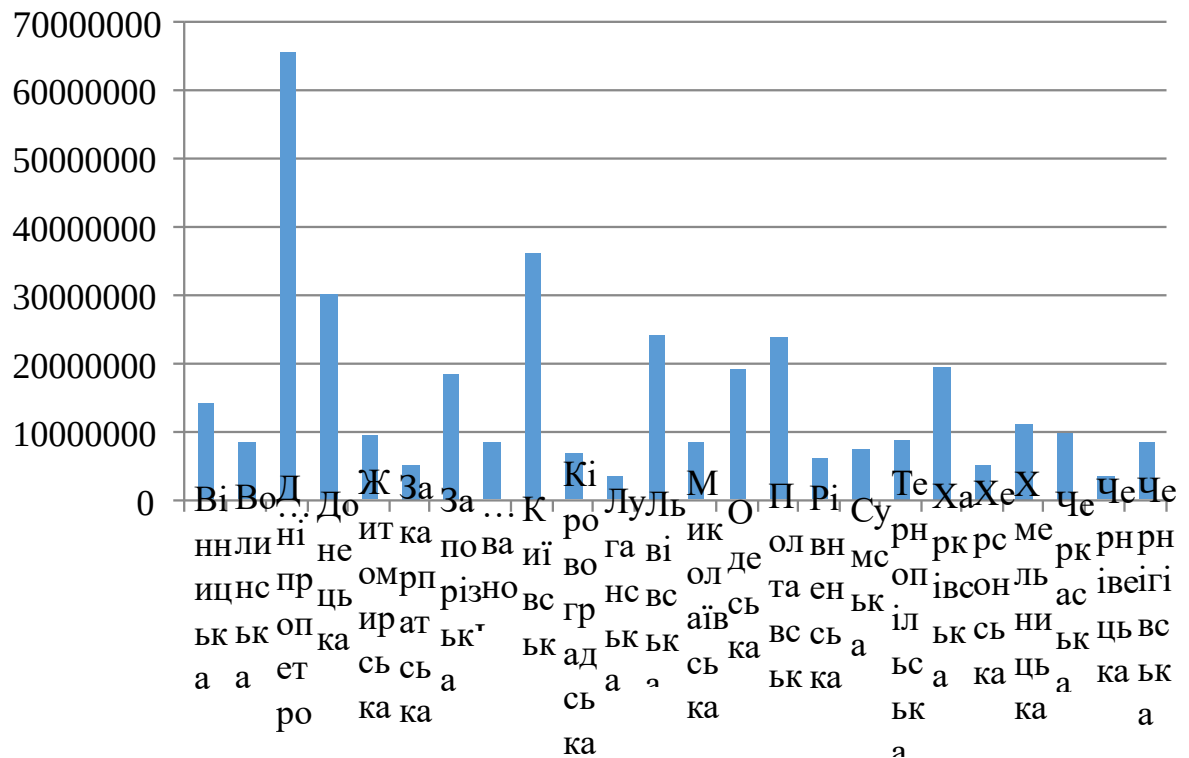

Рис. 2.9. Обсяги освоєних капітальних інвестицій за областями України

Далі доцільно розглянути динаміку та структуру капітальних інвестицій за об'єктами вкладень. У таблиці 2.2 наведені такі дані за 2019-2023 роки, їх динаміка зображена на рис. 2.10.

Таблиця 2.2

Дані про обсяги освоєних капітальних інвестицій за об'єктами вкладень у 2019-2023 роках

Складова	Рік				
	2019	2020	2021	2022	2023
Усього	448461,5	578726,4	623978,9	508217,0	528802,0
інвестиції в матеріальні активи	432039,5	542335,1	600568,1	483324,0	505246,3
будівлі житлові	53371,8	57395,9	58014,9	34885,7	47798,0
будівлі нежитлові	65605,2	88846,1	100468,0	78920,1	71495,8
інженерні споруди	78563,5	111314,8	149153,5	127995,4	148150,5
машини, обладнання та інвентар	154721,7	187650,4	198455,3	161636,6	158724,8
транспортні засоби	60123,9	73926,2	65870,8	50074,6	54411,6
земля	1994,0	1673,1	2230,0	2298,5	2094,1
довгострокові біологічні активи рослинництва та тваринництва	3727,9	4528,3	5999,8	5247,4	4941,5
інші матеріальні активи	13931,5	17000,3	20375,8	22265,7	17629,9
інвестиції в нематеріальні активи	16422,0	36391,3	23410,8	24893,0	23555,7
з них					
права на комерційні позначення, об'єкти промислової власності, авторське право та суміжні з ним права (уключаючи розважальні програми й оригінали літературних і художніх творів), патенти, ліцензії, концесії тощо ²	6228,1	24381,6	8389,5	8389,1	-
програмне забезпечення та бази даних	8196,4	9476,4	10215,3	12411,1	13731,5

Рис. 2.10. Динаміка обсягів освоєних капітальних інвестицій в Україні за об'єктами вкладення у 2019-2023 роках

З табл. 2.2 та рис. 2.10 видно, що найбільший обсяг капітальних інвестицій було спрямовано на придбання машин, обладнання та інвентарю. Трохи менше було освоєно інвестицій в інженерні споруди, причому ці обсяги у динаміці зростали. Капітальні інвестиції у нерухомість в цілому зменшувалися, хоча у різні періоди можна було спостерігати незначні коливання. Були дуже малими та характеризувалися майже незначними змінами інвестиції у землю, довгострокові біологічні активи рослинництва та тваринництва, інвестиції у інші не розглянуті попередньо активи.

За структурою в обсягах капітальних інвестицій за обсягами вкладення найбільшу частку займали вкладення у машини, обладнання та інвентар –

31,42%. Інвестиції в інженерні споруди складали 29,32%. Інвестиції в будівлі нежитлові становили 14,15%, в транспортні засоби 10,77%. Інвестиції в інші об'єкти становили менше 5% (рис. 2.11).

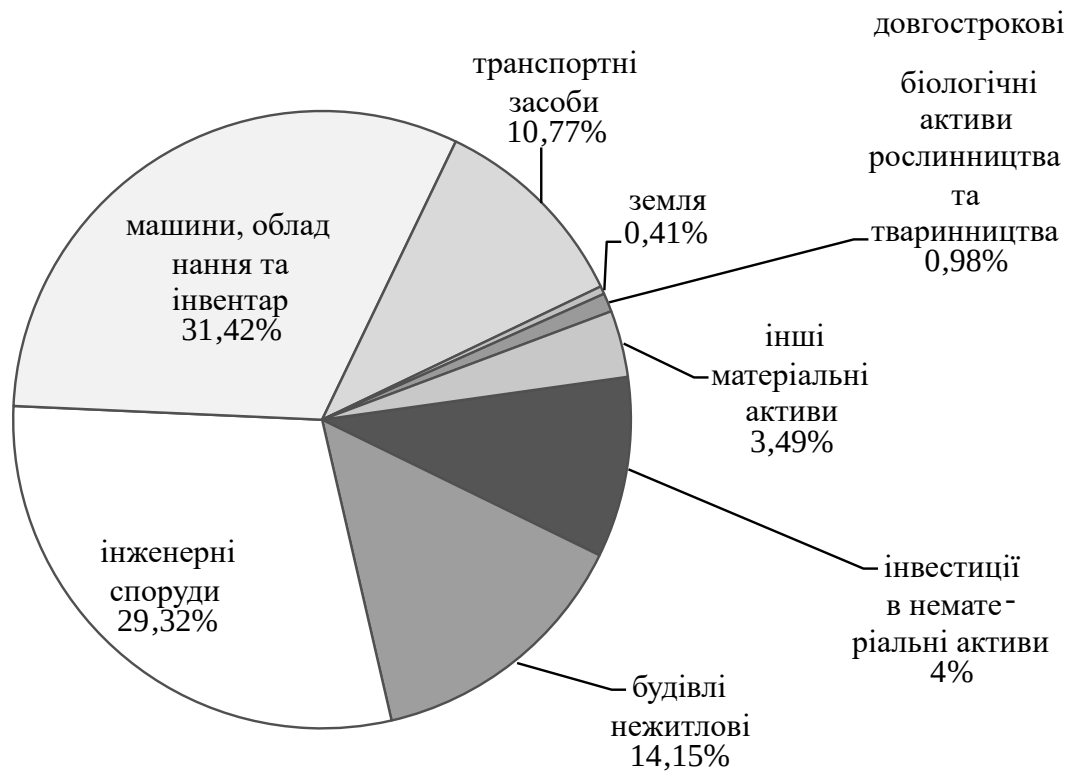

Рис. 2.11. Структура капітальних інвестицій в Україні за об'єктами вкладення у 2021 році

Головним джерелом фінансування капітальних інвестицій були переважно власні кошти підприємств та організацій. За рахунок цих коштів у 2021 році освоєно 68,6% капіталовкладень. Відсоток фінансування капітальних інвестицій за рахунок банківських кредитів та інших позик становив 5,0%. За рахунок державного та місцевих бюджетів освоєно 17,6% капітальних інвестицій. Частка коштів іноземних інвесторів становила 0,1%. Частка коштів населення на будівництво житла – 5,4%. Інші джерела фінансування – 3,3% [34].

Отже, проведений аналіз сучасного розвитку інвестиційної діяльності в Україні продемонстрував позитивні тенденції у 2017-2019 році, регрес у 2020 році та знову активізацію інвестування у 2021 році. Негативні тенденції наприкінці 2019 року та у-2020 році пов'язані з економічною кризою, викликаною пандемією COVID-19. Негативним фактом також є від'ємна у довгостроковому періоді чиста міжнародна інвестиційна позиція, що говорить залежність України від грошових впливань інших країн та міжнародних фінансових організацій. Це говорить про існуючі проблеми у реалізації інвестиційної політики держави.

2.2. Характеристика механізму реалізації державної політики інвестиційного розвитку в Україні

Як було зазначено у першому розділі, механізм реалізації державної політики інвестиційного розвитку передбачає діяльність низки суб'єктів, які забезпечують формування, координацію та контроль виконання інвестиційних заходів. Ключову роль у цій системі відіграє Міністерство економіки України, що здійснює загальне управління й спрямування політики розвитку, зокрема інвестиційної. У структурі Міністерства діє Департамент інвестицій та інновацій, котрий безпосередньо відповідає за планування, організацію та впровадження заходів, пов'язаних із реалізацією державної політики інвестиційного розвитку на усіх її стадіях. До складу цього Департаменту входять управління інвестицій, управління інновацій, управління державно-приватного партнерства й державних інвестиційних проєктів.

Крім Міністерства економіки України, до кола суб'єктів, що опікуються державною політикою інвестиційного розвитку, належать:

- Державна інноваційна фінансово-кредитна установа;
- Міжвідомча комісія з питань державних інвестиційних проєктів,

Бюро із залучення інвестицій;

- Офіс залучення інвестицій;
- Державна організація «Агенція з питань підтримки державно-приватного партнерства».

Державна інноваційна фінансово-кредитна установа спрямовує свою діяльність на фінансову підтримку інноваційних проєктів підприємств, організацій та установ, а також опікується залученням вітчизняних і закордонних інвестицій задля розвитку реального сектора економіки та розширення можливостей національних виробників [35].

Міжвідомча комісія здійснює відбір державних інвестиційних проєктів, що фінансуються виключно за рахунок внутрішніх ресурсів України (за винятком проєктів, які впроваджуються з використанням коштів Державного фонду регіонального розвитку або кредитів та запозичень від іноземних держав і фінансових організацій).

Офіс залучення інвестицій, що функціонує як дорадчий орган при Кабінеті Міністрів України, покликаний сприяти активнішому втіленню державної політики інвестиційного розвитку, залучаючи прямі іноземні інвестиції та посилюючи привабливість України на міжнародній арені. Задля більш тісної взаємодії з цим Офісом Уряд запровадив посаду Урядового уповноваженого з питань інвестицій [37].

Державна організація «Агенція з питань підтримки державно-приватного партнерства» визначає перспективні проєкти для державно-приватної взаємодії та здійснює консультаційний супровід ініціаторів підготовки техніко-економічного обґрунтування. Також вона налагоджує комунікацію між суб'єктами господарювання та органами державної влади й місцевого самоврядування з метою залучення і реалізації інвестицій.

Суттєве значення для функціонування механізму реалізації державної політики інвестиційного розвитку має законодавче та нормативно-правове підґрунтя. Базовим є Закон України «Про інвестиційну діяльність» [6], ухвалений у 1991 році, який закріплює основні принципи, напрями та умови ведення інвестиційної діяльності в державі.

Оцінюючи розвиток політики інвестиційного розвитку за останні роки, варто відзначити ухвалення Закону України «Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями в Україні» [40] (2020 рік), що передбачає залучення стратегічних інвесторів, створення нових робочих місць та підвищення інвестиційного рейтингу держави шляхом упровадження масштабних інвестиційних проєктів. Цей Закон фактично задає довгострокову перспективу інвестиційної підтримки з боку держави і передбачає стимули для інвесторів, які планують вкладати від 20 млн євро та створювати не менше 80 нових робочих місць із рівнем заробітної плати, що перевищує середньорегіональний показник щонайменше на 15%. Йдеться передусім про проєкти у переробній промисловості, транспорту, поводженні з відходами, логістиці, а також у галузях освіти, науки, культури, туризму, охорони здоров'я тощо. Завдяки цій законодавчій ініціативі інвестори мають можливість укласти прямі договори з Урядом, отримувати податкові й митні пільги та, за потреби, мати забезпечення об'єктами суміжної інфраструктури для реалізації відповідних проєктів [40].

Таким чином, упродовж останніх років в Україні спостерігалось поступове пожвавлення інвестиційної діяльності, попри вплив світової економічної кризи, наслідків пандемії COVID-19 та пізніше військових подій. Відзначається й подальша залежність економіки від зовнішніх фінансових ресурсів. Водночас, капітальні вкладення у реальний сектор демонстрували тенденцію до зростання, що свідчить про наявність певних резервів для активізації державної політики інвестиційного розвитку. Саме ухвалені в останні роки законодавчі ініціативи й програми забезпечують підґрунтя для подальшого залучення інвесторів і модернізації вітчизняного виробництва. Враховуючи таку динаміку, у наступному розділі доцільно розглянути перспективи активізації політики інвестиційного розвитку України в напрямі економічного відновлення в післявоєнний період.

РОЗДІЛ 3

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ АКТИВІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

3.1. Дослідження проблеми реалізації державної політики інвестиційного розвитку в Україні

Розвиток інвестиційної діяльності на сучасному етапі є одним із ключових чинників, що впливають на економічне зростання, особливо в контексті повоєнного відновлення. В умовах післявоєнної кризи залучення інвестицій у великому масштабі набуває надзвичайної ваги. З огляду на це державним органам України доцільно посилити роботу над формуванням і впровадженням перспективних програм підтримки тих галузей, які мають пріоритетне значення для відбудови та подальшого зростання економіки. Тому вивчення бар'єрів і перешкод, з якими стикається реалізація державної політики інвестиційного розвитку, є своєчасним і актуальним завданням.

У цьому підрозділі проводиться дослідження основних проблем реалізації державної політики інвестиційного розвитку, які сформувалися ще до початку повномасштабних бойових дій. Аналізуючи ретроспективу інвестування в українську економіку, можна виокремити низку ключових перешкод та ризиків.

Зокрема, за результатами дослідження, проведеного Європейською бізнес-асоціацією, основними чинниками погіршення інвестиційного клімату в Україні залишалися недосконала судова система, корупція у державних органах та значний обсяг тіньової економіки. Крім того, негативний вплив справляли геополітична напруженість, недоліки у законодавчому регулюванні, складнощі державного управління, енергетичні кризи, періодичні ротації в Уряді, дефіцит добросовісної конкуренції в інвестиційній сфері й відсутність системної податкової реформи, орієнтованої на потреби

інвесторів. Усі ці фактори стримували розвиток державної політики інвестиційного розвитку та знижували привабливість України для вкладників.

Досліджуючи формування інвестиційного середовища, слід враховувати й особливості еволюції української бізнес-спільноти, яка складається з двох відмінних сегментів: приблизно пів тисячі великих підприємств з обігом капіталу понад 100 млн дол. (які нерідко контролюються державою чи впливовими фінансово-промисловими групами) та багатотисячного масиву малих і середніх підприємств (МСП), а також фізичних осіб-підприємців. Значна частина МСП фактично перебуває «у тіні» або не функціонує повноцінно. Це свідчить про високий рівень тінізації української економіки й, відповідно, формує негативне тло для інвестиційної активності [45].

Функціонування малого та середнього бізнесу в довоєнні роки вказує на таку проблему: близько 60% корпоративних кредитів, що їх отримували МСП, були спрямовані на поточні видатки, а не на інвестиційні потреби. Умови отримання позик залишалися занадто обтяжливими для суб'єктів із невисокими доходами й невизначеними перспективами повернення коштів. За браку розвинених програм пільгового кредитування це призводило до обмеженості розвитку багатьох підприємств, особливо у капіталомістких галузях. Аналіз «Делойт», базований на відкритих фінансових даних та реєстрах, засвідчив, що лише 15–20% новостворених підприємств МСП мали належну інвестиційну підтримку та досягали зрілого рівня розвитку [45].

Щодо низької привабливості України для іноземних інвесторів, то її можна пояснити сукупністю чинників, серед яких відчутну роль відігравали тривала економічна та політична нестабільність унаслідок анексії Криму, бойових дій на сході України з 2014 року, а також поступова переорієнтація українських експортерів із ринків Росії та Білорусі на ринки ЄС та інших регіонів, що супроводжувалася високою конкуренцією й потребою суттєвих капіталовкладень у перебудову логістики. Високі корупційні ризики, нестабільний інституційний середовище, адміністративні бар'єри, недосконалий захист прав власності та дефіцит доступного фінансування –

все це послаблювало стимул до інвестування й ускладнювало реалізацію державної політики інвестиційного розвитку.

Як свідчить аналіз нормативно-правового регулювання інвестиційної діяльності (див. попередній розділ), хоча в останні роки й відбулися позитивні законодавчі зрушення, загалом бракує системної інвестиційної стратегії. Додатковою проблемою є вибіркове виконання ухвалених законів – відсутність досконалого механізму їх практичного втілення нівелює частину переваг, передбачених законодавством.

Нині в Україні відсутній єдиний централізований державний орган, який би в повному обсязі координував усю діяльність з реалізації державної політики інвестиційного розвитку. Інституційні функції залишаються розподіленими між кількома міністерствами, відомствами та організаціями на центральному й регіональному рівнях: від Міністерства економіки та низки спеціалізованих агенцій – до департаментів регіонального розвитку в обласних адміністраціях і місцевих виконавчих органах. Така широка мережа установ нерідко ускладнює комунікацію та призводить до затримок під час узгодження інвестиційних проєктів, гальмуючи їх ефективну реалізацію.

За результатами опитування «Очікування бізнесу 2021» (проведеного в умовах до початку повномасштабного вторгнення), близько 70% респондентів оцінили інвестиційний клімат як такий, що погіршився у 2020 році, і з обережністю дивилися на перспективи 2021 року. Серед озвучених причин – ті самі негативні чинники, що й у попередні роки [45].

Із початком повномасштабного вторгнення РФ в Україну спектр проблем і ризиків лише розширився. Це позначилося і на реалізації державної політики інвестиційного розвитку, оскільки діяли такі несприятливі обставини:

1. Різке зниження попиту на продукцію на внутрішньому ринку, ускладнення збутових каналів і наростання дебіторської заборгованості.
2. Дефіцит доступного фінансування через призупинення банківського кредитування та значні військові ризики для інвесторів.

3. Порушення логістичних ланцюгів унаслідок блокування портів, руйнування транспортної інфраструктури та брак пального.
4. Перебої в енергопостачанні через пошкодження енергетичних об'єктів, що гальмувало роботу виробничих підприємств.
5. Знищення або пошкодження складських приміщень.
6. Втрата частини людського капіталу внаслідок вимушеної міграції (у тому числі за кордон), призову військовозобов'язаних тощо.

Таким чином, попри чинні труднощі та перепони, інвестиційний розвиток продовжує відігравати визначальну роль для відновлення й модернізації української економіки. Вивчення проблем, які існували до початку повномасштабної війни, дає змогу ідентифікувати головні причини їх появи та розробити стратегічні підходи до подолання цих перешкод у післявоєнний період. Подальше зміцнення державної політики інвестиційного розвитку має спиратися на системні реформи, вдосконалення інституційної взаємодії та створення сприятливих умов для залучення капіталу зсередини країни та з-за кордону.

3.2. Державне управління у напрямках активізації інвестиційної діяльності в Україні у післявоєнний період

На нинішньому етапі, коли в Україні триває воєнне протистояння з Російською Федерацією, можливості для масштабного залучення інвестицій і повноцінної активізації інвестиційної діяльності залишаються вкрай обмеженими. Втім, якщо розглядати перспективи економічного розвитку після завершення бойових дій, стає очевидним, що уряд може спиратися на кращі світові практики для ефективної реалізації державної політики інвестиційного розвитку.

Україна у післявоєнний період має потенціал для всебічного відновлення та модернізації. Вже зараз виконується масштабна підготовча робота: на основі міжнародного досвіду розроблено концепцію відбудови,

центральною елементом якої є саме державна політика у сфері інвестиційного розвитку.

У співпраці з експертами Європейської комісії та Світового банку уряд України здійснив попередню оцінку необхідних обсягів інвестицій для відновлення економіки, актуальну станом на кінець листопада 2022 року. Згідно з інформацією, опублікованою на інвестиційному порталі InVenture [46], приблизна вартість відбудови України становить щонайменше 349 млрд дол. (за станом на 30.11.2022), причому орієнтовно третину цієї суми планується освоїти впродовж перших двох років після завершення бойових дій. Найбільших збитків зазнала критична інфраструктура: енергетика, транспорт, житловий фонд, промисловий сектор і сфера торгівлі. Водночас, за даними журналу Forbes, визначено топ-10 пріоритетних напрямів для інвестування у процесі відновлення економіки України (табл. 3.1).

За умови належного державного управління, спрямованого на стимулювання інвестиційного розвитку, швидка й результативна відбудова цих ключових секторів може забезпечити вихід країни з кризи та створити платформу для подальшого сталого економічного зростання у післявоєнний період.

Таблиця 3.1

Пріоритетні сфери інвестування в економіку України у післявоєнний період

Сфера інвестування	Характеристика
1	2
Транспорт	Для відбудови потрібно 73,8 млрд. дол., з яких 8,9 млрд. дол. – нагально. Завдана шкода становить 29,9 млрд. дол. Пошкоджено або знищено 8 699 км національних та 7619 км обласних і сільських доріг, 3,5 млн. кв. м. мостів, 1119 км залізничних шляхів, 93 залізничні станції, 63072 кв. м. залізничних мостів, 392843 приватних автомобілів, 16 аеропортів та 850 одиниць міського громадського транспорту

Розмінування	Витрати перевищать 73,2 млрд. дол. У нагальній перспективі потрібно 11 млрд. дол. на обладнання та навчання, обстеження та розмінування. Зусилля з очищення території країни, можливо, доведеться продовжувати реалізовувати протягом десятиліть, з огляду на досвід інших країн. Витрати для видалення якірних і плавучих мін у Чорному морі не підраховувалися. За оцінками Держслужби з надзвичайних ситуацій та Міністерства внутрішніх справ України, 13% території України можуть бути забруднені
Житло	Потреби на відновлення — 69 млрд. дол., у тому числі невідкладні — 33,1 млрд. дол. — для забезпечення тимчасовим житлом переселенців, підготовки до зими, ремонту частково пошкоджених житлових будинків. Сума завданої шкоди — 39,2 млрд. дол. Пошкоджено близько 817000 житлових будинків, 38% з яких — без можливості відновлення. Найсильніше постраждали багатоквартирні будинки.
Торгівля та промисловість	Потреби на відбудову — 20,8 млрд. дол., з яких 6,6 млрд. дол. потрібні нагально від державних і приватних суб'єктів. Це один з найбільш постраждалих від війни секторів через зруйновані металургійні заводи в Донецькій області (майже 10% загальних пошкоджень), пошкоджені та зруйновані 2900 роздрібні магазини, торгові центри та вклади. Сукупні збитки — 47,5 млрд. дол. Понад 80% потреб — на відбудову і модернізацію будівель, обладнання та товарно-матеріальні запаси.
Соцзахист	Потреби сфери — 20,6 млрд. дол. Більшість — на поточні витрати на соцвиплати та послуги вразливим верствам населення. Значні витрати потрібні для відновлення робочих місць та повернення втраченої робочої сили. Збитки у сфері на 50,6 млрд. дол. пов'язані з втратою робочих місць і доходів домогосподарств, зростанням рівня бідності та збільшенням видатків на програми соцдопомоги
Агросектор	Потреби держсектору на відбудову — 18,7 млрд. дол. Приватні фермери повинні будуть інвестувати значно більше власних ресурсів протягом наступних років. До переліку найактуальніших інвестицій на 10 млрд. дол. входить відновлення пошкоджених активів, допомогу для відновлення виробництва через надання ліквідності, відновлення діяльності держустанов. Сукупний обсяг збитків — 28,3 млрд. дол. Шкода включає знищення техніки та обладнання, складів, худоби та багаторічних культур, викрадення ресурсів та продукції, потребу у рекультивації сільськогосподарських угідь
Охорона здоров'я	Потреби на відновлення в 15,1 млрд. дол. включають вартість будівництва нової інфраструктури і негайного відновлення частково пошкоджених об'єктів, розширення послуг з реабілітації та психічного здоров'я в Україні. Оцінка потреб неповна, і 1,2 млрд. дол. необхідні терміново. Орієнтовні збитки в 6,4 млрд. дол. включають витрати на розчищення завалів і знесення зруйнованих об'єктів, втрату доходів приватних надавачів послуг, втрати від фінансування закладів, додаткові втрати здоров'я населення

Енергетика	Потреби для відбудови в держсекторі — 10,4 млрд. дол., з яких 7,3 млрд. дол. — нагальні. Сюди входить потреба в усуненні розривів ліквідності в «Укренерго» в розмірі 2,6 млрд. дол. та кошти «Нафтогазу України» на закупівлю газу на опалювальний сезон на 5 млрд. дол. за середньою закупівельною ціною у 1000 дол. за 1000 кубометрів. Збитки оцінюються у 11,7 млрд. дол. Це шкода галузям енергетики (1,4 млрд. дол.), централізованого тепlopостачання (0,7 млрд. дол.), газопостачання (0,5 млрд. дол.), пального для транспорту (0,4 млрд. дол.), вуглевидобування (0,11 млрд. дол.)
Освіта	Потреби — понад 9,2 млрд. дол., з яких термінові — 2,8 млрд. дол. Ці потреби включають відбудову відповідно до нових стандартів безпеки, забезпечення проміжних і довгострокових освітніх послуг. Сектор зазнав шкоди на 3,4 млрд. дол. Постраждали 1885 освітніх закладів, 178 з яких — зруйновано. Найбільших втрат зазнали установи на сході країни — у Харківській, Донецькій та Луганській областях. Це вплинуло на майже 1 млн. учнів та студентів в цих областях
Фінансовий сектор та банки	Потреби для відбудови — 8 млрд. дол., з яких 6,4 млрд. дол. — нагальні. Це насамперед резерви на покриття кредитних збитків та витрати на відновлення інфраструктури. Потенційні збитки банків — 8,1 млрд. дол., дані щодо небанківських фінустанов обмежені. Знадобиться багато місяців, щоб справжній масштаб завданої шкоди фінсектору став повністю очевидним або підлягав кількісному вимірюванню

Вперше План відновлення України був презентований на Міжнародній конференції 4-5 липня 2022 року у Лугано (Швейцарія). Потім відбулася оцінка уряду України, Європейської комісії та Світового банку 9 вересня 2022 року у Брюсселі (Бельгія) та доповідь на Міжнародній експертній конференції з питань відновлення, реконструкції та модернізації України 25 жовтня 2022 року у Берліні (Німеччина) [47]. Основні тези даного Плану [48] зведені на рис. 3.3-3.4.

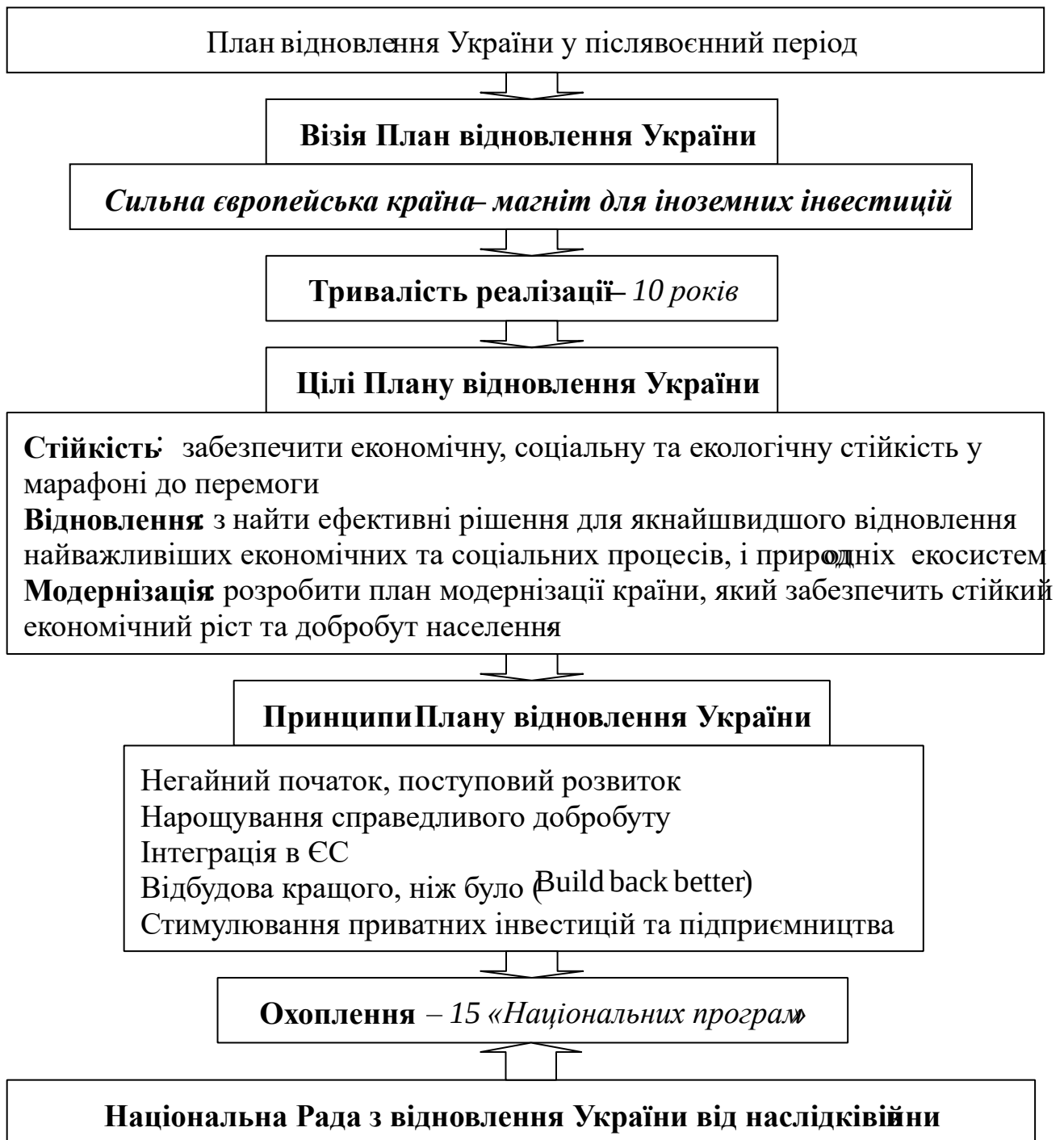

Рис. 3.1. Основні тези План відновлення України у післявоєнний період
 (зведені автором)

Основні очікувані результати реалізації державної інвестиційної політики у післявоєнний період

Всі 10 років	2023-2025 роки	2026-2032 роки
Щорічний приріст реального ВВП – більше 7%	Кількість інвестиційних проектів - 580	Кількість інвестиційних проектів - 270
Кількість інвестиційних проектів – 850	Фінансування – більше 350 млрд. дол.	Фінансування – більше 400 млрд. дол.
Фінансування – більше 750 млрд. дол.	Індекс економічної складності – TOP-40 країн	Індекс економічної складності – TOP-25 країн
Індекс економічної складності – TOP-25 країн	Індекс людського капіталу – TOP-40 країн	Індекс людського капіталу – TOP-25 країн
Індекс людського капіталу – TOP - 25 країн		

Рис. 3.2. План відновлення України у післявоєнний період

Згідно зі звітом [47], до 2024 року Україні в мінімальному обсязі необхідно близько 105 млрд доларів для відбудови соціальної, енергетичної та транспортної інфраструктури, підтримки аграрного сектора, закупівлі газу та проведення розмінування територій. У довгостроковій перспективі потреба у додаткових коштах може сягати 244 млрд доларів для відновлення ключових секторів економіки.

Виходячи з цього, уряд України визначив амбітну мету — за наступні 10 років (до 2032 року) здійснити перехід від «транзитної економіки» до такої, що стабільно розвивається. Відповідно, державна політика

інвестиційного розвитку орієнтована на досягнення цих цілей, однак практична реалізація таких кроків стане можливою за умови припинення бойових дій з боку РФ.

З метою модернізації економіки після війни запущено Національні програми Плану відновлення (оприлюднені на офіційному урядовому порталі [50]), які передбачають низку ініціатив для залучення внутрішніх та зовнішніх інвестицій. Для прискорення цього процесу на державному рівні створено цифрову платформу Advantage Ukraine [51], де вже акумульовано понад 500 інвестиційних проєктів із різних галузей (див. табл. 3.1). У перспективі вони потребуватимуть фінансування від міжнародних інвесторів.

Кожен зацікавлений інвестор може зареєструватися на платформі Advantage Ukraine, щоб отримати вичерпну інформацію щодо можливостей вкладення капіталу, конкретних параметрів та обсягів проєктів, а також про очікувані вигоди й умови реалізації.

До чинників, які можуть сприяти активізації політики інвестиційного розвитку в Україні після завершення воєнних дій, належать:

- Зацікавленість Уряду України в успішному впровадженні інвестиційних проєктів, наявність спеціалізованих департаментів (зокрема Департаменту інвестиційно-інноваційної політики та розвитку державно-приватного партнерства при Міністерстві економіки), котрі координують питання щодо державних інвестиційних програм.
- Відносно розвинена законодавча база для реалізації інвестиційних ініціатив, наявність дорожніх карт, положень та методичних матеріалів із державно-приватного партнерства, а також постійне вдосконалення цих інструментів.
- Можливість залучати передові міжнародні практики та досвід провідних країн щодо розбудови інфраструктури й розширення інвестиційної діяльності.

- Підтримка з боку європейських країн і міжнародних організацій, які надають як фінансові, так і технічні ресурси для реалізації масштабних інвестиційних проєктів.
- Кваліфікована робоча сила за конкурентною (порівняно з іншими європейськими державами) вартістю.
- Різноманітні форми та моделі інвестування, що допускають гнучке структурування фінансування та розподіл ризиків між державним і приватним секторами.
- Напрацьований досвід реалізації великих інвестиційних проєктів і ініціатив державно-приватного партнерства на території України.

Таким чином, впровадження державної політики інвестиційного розвитку у післявоєнний період набуває вирішального значення для економічного зростання. Завдяки системним заходам у цій сфері Україна зможе більш оперативно відновити інфраструктуру, промислові потужності та соціальну сферу, перетворивши інвестиційну складову на дієвий інструмент економічної реконструкції й подальшого розвитку.

ВИСНОВКИ

У ході написання магістерської роботи було здійснено комплексне теоретичне й прикладне дослідження процесу формування та реалізації державної політики інвестиційного розвитку України в умовах невизначеності та підвищених ризиків, зокрема воєнних. У центрі уваги опинилися як економічні та політичні чинники, що впливають на залучення інвестицій, так і механізми, за допомогою яких держава може стимулювати їхній приплив у післявоєнний період. Об'єктом дослідження виступав процес формування та здійснення державної політики інвестиційного розвитку, а предметом — теоретичні, методичні й практичні засади цієї політики, з урахуванням викликів нестабільного внутрішнього та зовнішнього середовища.

Проведений аналіз дає змогу сформулювати такі ключові висновки.

По-перше, проаналізовано різні наукові погляди на сутність державної політики інвестиційного розвитку. Встановлено, що автори по-різному трактують її концептуальні засади, проте спільним залишається розуміння того, що інвестиції мають розглядатися як стратегічний ресурс для економічного зростання, а державна політика має забезпечувати цілеспрямовані умови для їх ефективного використання. Згідно із Законом України «Про інвестиційну діяльність» інвестиціями визнають усі види майнових та інтелектуальних цінностей, вкладених у проєкти та активи з метою одержання доходу або досягнення соціального ефекту. Якщо такі вкладення здійснюються органами державної влади — центральними чи місцевими, — ідеться вже про державні інвестиції, що служать для реалізації соціально значущих, економічних та екологічних завдань.

По-друге, у ході дослідження було приділено увагу визначенню сутності поняття «державна політика», яке характеризується як комплекс управлінських рішень і дій уряду, спрямованих на досягнення

загальнонаціональних цілей. На перетині категорій «інвестиції» й «державна політика» формується концепт державної політики інвестиційного розвитку, що є важливим інструментом для розв'язання суспільно значущих завдань, зокрема стимулювання економічної активності, зростання продуктивності, модернізації та структурних перетворень в економіці України.

По-третє, розглянуто стратегічні цілі й завдання державної політики інвестиційного розвитку, до яких належать формування прогресивної структури національної економіки, її конкурентоспроможності на світових ринках, прискорення соціального розвитку, збільшення науково-технічного потенціалу та підвищення рівня інтегрованості України у світову економічну систему. Досягнення цих цілей нерозривно пов'язане з удосконаленням інституційних і фінансових механізмів, що дають змогу інвестувати у пріоритетні галузі: промисловість, транспорт, енергетику, інфраструктурні об'єкти, а також соціальну сферу.

По-четверте, визначено, що механізм реалізації державної політики інвестиційного розвитку є багаторівневою системою, яка спирається на чотири фундаментальні елементи:

1. Аналіз стану інвестиційної діяльності, що дозволяє визначити передумови та перешкоди для залучення капіталу;
2. Визначення цілей політики й розроблення стратегічних пріоритетів у площині інвестування;
3. Зіставлення цих цілей з реальними інтересами суспільства й можливостями суб'єктів інвестування;
4. Добір і застосування конкретних інструментів державного регулювання — законодавчих, адміністративних, фінансових тощо.

Структурна декомпозиція механізму передбачає послідовне проходження стадій ініціювання, формування, практичного здійснення та оцінювання результатів інвестиційних проєктів. На кожній із цих стадій використовуються різні інструменти, починаючи з правових актів і

податкових пільг, закінчуючи механізмами державно-приватного партнерства та моніторингу виконання проєктів.

По-п'яте, на основі проведеного аналізу було вивчено динаміку та структуру капітальних інвестицій за період 2019–2023 років, а також оцінено поточний стан інвестиційного клімату в Україні. Виявлено, що, попри позитивні тенденції зростання капітальних вкладень у 2019 році й певний відскок у 2021 році, економіка залишається вразливою до зовнішніх шоків. Пандемія COVID-19 у 2020 році, а згодом і повномасштабні воєнні дії з 2022 року спричинили відтік іноземного капіталу, згортання окремих проєктів та дестабілізацію макроекономічних показників. Водночас навіть у таких складних умовах інвестування у реальний сектор не припинялося, зберігаючи потенціал для відновлення країни у перспективі.

По-шосте, проведений аналіз міжнародної інвестиційної позиції підтвердив, що Україна характеризується перевищенням зобов'язань перед зовнішнім світом над обсягами іноземних активів, що свідчить про «чистий борговий статус» держави. Цей чинник ускладнює формування сприятливого інвестиційного середовища, адже підвищує ризики для інвесторів і посилює залежність від зовнішнього фінансування. Утім, уже під час воєнного конфлікту ухвалено низку законодавчих та нормативних актів, покликаних стимулювати залучення інвестицій, що може стати важливим фундаментом для відбудови у післявоєнний період.

По-сьоме, у роботі детально охарактеризовано основні суб'єкти, які формують та впроваджують державну політику інвестиційного розвитку: Міністерство економіки України, відповідні департаменти з питань інвестиційно-інноваційної політики, державно-приватного партнерства, Державна інноваційна фінансово-кредитна установа, Міжвідомча комісія з питань державних інвестиційних проєктів, Офіс залучення інвестицій тощо. З'ясовано, що розгалуженість і багатопрофільність цих структур, з одного боку, відповідає складності завдань інвестиційної сфери, а з іншого — потребує узгодженої координації на всіх рівнях (державному, регіональному,

місцевому) задля уникнення дублювання функцій і забезпечення оперативності прийняття рішень.

По-восьме, проведений ретельний розгляд законодавчої бази, яка регулює інвестиційну діяльність (починаючи від Закону України «Про інвестиційну діяльність» 1991 року та завершуючи останніми законами і нормативними актами, ухваленими вже під час війни), показав, що в Україні триває поступове вдосконалення нормативно-правового поля. Особливої уваги заслуговують законодавчі ініціативи, спрямовані на підтримку масштабних інвестиційних проєктів, зокрема у сфері промисловості, інфраструктури, логістики, а також державно-приватного партнерства. Завдяки цьому з'являються умови для більш результативної реалізації проєктів у стратегічно важливих галузях.

По-дев'яте, незважаючи на наявні кризи й від'ємну міжнародну інвестиційну позицію, в Україні, зокрема у 2019–2023 роках, зберігався певний рівень активності капітальних інвестицій. Цей факт підтверджує наявність внутрішнього потенціалу для розвитку, а також свідчить про зацікавленість інвесторів у довгострокових рентабельних проєктах. Ще одним чинником, що може зумовити стійке зростання у повоєнний час, є наявність кваліфікованої робочої сили та науково-технічного потенціалу, який спроможний генерувати інноваційні ідеї. Така комбінація умов дозволяє Україні сподіватися на масштабне відновлення інфраструктури і промисловості за підтримки міжнародної спільноти.

З урахуванням усіх викладених результатів можна підсумувати, що державна політика інвестиційного розвитку відіграє системоутворюючу роль у підготовці України до післявоєнної реконструкції й довгострокової модернізації. Для досягнення успіху держава має сконцентруватися на таких напрямках:

- продовження реформування правового поля з урахуванням потреб інвесторів і глобальних тенденцій;

- посилення інституційної координації між центральними та регіональними органами влади з метою запобігання дублюванню функцій та пришвидшення ухвалення управлінських рішень;
- забезпечення прозорості й підвищення результативності державно-приватного партнерства, що здатне акумулювати великі обсяги капіталу;
- створення привабливих економічних, податкових та правових умов, які були б конкурентними порівняно з іншими країнами Центрально-Східної Європи;
- запровадження сучасних механізмів моніторингу та оцінювання ефективності інвестиційних проєктів задля раціонального використання ресурсів;
- розроблення та впровадження цілісної стратегії післявоєнного відновлення, яка б базувалася на інноваційних рішеннях, залучала значний міжнародний капітал і орієнтувалася на сталі результати.

Таким чином, результати дослідження підтверджують, що впродовж 2019–2023 років, попри зовнішні шоки та внутрішні суперечності, Україна зберігала потенціал до інвестування, а різні інститути державної влади удосконалювали механізми підтримки інвестиційної діяльності. Надалі саме ефективна реалізація державної політики інвестиційного розвитку зможе прискорити повоєнну відбудову, закласти підвалини для стабільного економічного зростання та забезпечити якісні структурні перетворення, що сприятимуть конкурентоспроможності України у глобальному просторі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Економічна енциклопедія: у трьох томах. Т. 1 / Редкол.: С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – Київ: Видавничий центр «Академія», 2000. – 864 с.
2. Чубенко А. Г., Лошицький М. В., Павлов Д. М., Бичкова С. С., Юнін О. С. Інвестиційна політика інституційного інвестора. – Київ: Ваїте, 2018. – 298 с.
3. Інвестиційна політика підприємства. Про інвестиції. Все про інвестиційну діяльність, кредити та фінанси. URL: <http://xn---dtbjmwegiok9b3mho.xn--j1amh/%D1%96%D0%BD%D0%B2%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B0-%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0-%D0%BF%D1%96%D0%B4%D0%BF%D1%80%D0%B8%D1%94%D0%BC%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0>
4. Цанько О. Принципи сталого розвитку і проблеми формування державної інвестиційної політики. Ефективність державного управління. 2017. Вип. 4 (53). Ч. 2. С. 189–196. URL: http://www.lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/edu_53/fail/22.pdf
5. Бланк І. А. Управление инвестициями предприятия. – Київ: Ника-Центр, 2004. – 480 с.
6. Закон України «Про інвестиційну діяльність» №1560-XII від 18 вересня 1991 року (із змінами та доповненнями). Відомості Верховної Ради України. 1991. №47. Ст. 646. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>
7. Білик В. В. Державне регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності. Економіка та суспільство. 2017. № 10. С. 172–176.

8. Колесник О. О. Оцінка інвестиційного забезпечення розвитку туризму в Україні. Економіка. Управління. Інновації. 2011. № 2(6). URL: http://tourlib.net/statti_kolesnyk6.htm
9. Дідур К. М. Сутність, класифікація й структура інвестиційної та інноваційної діяльності підприємства. Інвестиції: практика та досвід. 2022. № 9-10. С. 30–37. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/9-10_2022/7.pdf
10. Сорока Л. М. Економічна сутність інвестицій та теоретичні основи інвестування. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2888>
11. Герасимчук З. В., Ткачук В. Р. Інвестиційний потенціал регіону: методика оцінки, механізми нарощення: монографія. – Луцьк: Надстир'я, 2009. – 232 с.
12. Енциклопедичний словник з державного управління / За заг. ред. Ковбасюка Ю. В., Трощинського В. П., Сурміна Ю. П. – Київ: НАДУ, 2010. – 820 с.
13. Рябічко О. В. Державна політика регулювання підприємницької діяльності: механізми формування. Актуальні проблеми державного управління. 2011. №1(39). С. 72–76.
14. Андріяш В. І. Державна політика: концептуальні аспекти визначення. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2013. № 9. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=626>
15. Шевердіна О. В. Інвестиційна політика України як об'єкт державної економічної політики. Публічне управління: теорія та практика. 2012. №4(12). С. 111–117.
16. Коюда О. П., Лепейко О. П., Коюда В. О. та ін. Інвестування. – Київ: Знання, 2008. – 452 с.
17. Богданенко А. І. Державна інвестиційна політика в системі факторів економічного розвитку України. Публічне урядування. 2019. №2(17).

- С. 15–25. URL:
<https://doi.org/10.32689/2617-2224-2019-17-2-15-25>
18. Господарський кодекс України № 436-IV від 16.01.2003. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
19. Кудрявцева В. В. Інвестиційна політика держави як інструмент регулюючого впливу на інвестиційну діяльність. Економічна теорія та право. 2016. № 4 (27). С. 157–168.
20. Петухова О. М. Інвестування: навч. посіб. – Київ: Центр учбової літератури, 2014. – 336 с.
21. Голєніщева Є. Ю. Теоретичні засади державної інвестиційної політики. Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія Державне управління. 2015. Вип. 3. С. 1–7. URL:
<https://nuczu.edu.ua/sciencearchive/PublicAdministration/vol3/03.pdf>
22. Гриценко Л. Л. Державна інвестиційна політика: сутність, цілі та завдання. Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. 2012. Вип. 22(2). URL:
[http://www.kntu.kr.ua/doc/zb_22\(2\)_ekon/stat_20_1/15.pdf](http://www.kntu.kr.ua/doc/zb_22(2)_ekon/stat_20_1/15.pdf)
23. Затонацька Т. Світовий досвід формування державної інвестиційної політики та механізмів її реалізації. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. 2014. Вип. 9(161). С. 6–10.
24. Бойчук Р. П. Форми, методи та інструменти державного регулювання інвестиційної діяльності. Право та інноваційне суспільство. 2016. №2(7). С. 9–17.
25. Шевченко Н. І. Методи реалізації державної інвестиційної політики. Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія: Управління. 2010. С. 259–268.
26. Клименко О. М. Види, методи та інструменти інвестиційно-промислової політики. Економіка та держава. 2010. №3. С. 114–116.

27. Нечипорук О. В. Класифікаційні ознаки інструментарію інвестиційної політики держави. Економіка та суспільство. 2021. Вип. 26. URL:

<https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-26-55>

28. Економічна політика: навч. посібник. URL: https://pidru4niki.com/15970122/ekonomika/mehanizm_realizatsiyi_ekonomichnoyi_politiki

29. Літвінов О. С., Капталан С. М. Сутність та види механізмів в економіці. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2017. Вип. 6(11). С. 146–149.

30. Качур Р. П. Державне регулювання інвестиційної діяльності в трансформаційній економіці України. Дис. ... канд. екон. наук, спец. 08.00.03. Львів: ЛНУ, 2015. 237 с.

31. Котикова О. І. Державне регулювання економіки та економічна політика: конспект лекцій. – Миколаїв : МНАУ, 2016. – 137 с. URL: http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2141/1/Derzhavne_rehulyuvannya_ekonomiky_Kotyкова.pdf

32. Методологічний коментар до статистики зовнішнього сектору. Офіційний сайт Національного банку України (дата звернення 12.10.2022). URL:

https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/BoP_methodology.pdf

33. Стан інвестиційної діяльності в Україні. Офіційний сайт Міністерства економіки України (дата звернення 12.10.2022). URL:

<https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=%D0%A1%D1%82%D0%B0%D0%BD%20%D1%96%D0%BD%D0%B2%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%BE%D1%97%20%D0%B4%D1%96%D1%8F%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96%20%D0%B2%20%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96>

34. Державна служба статистики України (дата звернення 13.10.2022).
URL:
<http://www.ukrstat.gov.ua>
35. Державна інноваційна фінансово-кредитна установа. URL:
<https://sfii.gov.ua/>
36. Постанова КМУ «Деякі питання управління державними інвестиціями» №571 від 22.07.2015. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/571-2015-%D0%BF#Text>
37. Офіційний сайт UkraineInvest – урядового Офісу залучення інвестицій. URL:
<https://ukraineinvest.gov.ua/uk/services-team/>
38. Офіційний сайт Державної організації «Агенція з питань підтримки державно-приватного партнерства». URL:
<https://pppagency.me.gov.ua/>
39. Закон України «Про державно-приватне партнерство» №2404-VI від 01.07.2010. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17#Text>
40. Закон України «Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями в Україні» №1116-IX від 17.12.2020. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1116-20#Text>
41. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо створення сприятливих умов для діяльності індустриальних парків в Україні» №2330-IX від 21.06.2022.
42. Закон України «Про внесення змін до статті 287 Митного кодексу України щодо створення сприятливих умов для діяльності індустриальних парків в Україні» №2331-IX від 21.06.2022.
43. Конохова З. П. Моделі державного регулювання економіки: навч.-метод. посіб. – Харків: НТУ, 2018. – 132 с.
44. Селіверстова Л. С., Міх О. М. Інвестиційна політика підприємства в контексті забезпечення сталого розвитку. Ефективна економіка. 2019. №11.

URL:

http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2019/16.pdf

45. Григоренко Є., Шніцер М. Як після війни Україна має відновлювати економіку та бізнес. Велике дослідження. Forbes. 2022. URL: <https://forbes.ua/money/yak-pisslya-viyny-ukraina-mae-vidnovlyuvati-ekonomiku-ta-biznes-velike-doslidzhennya-deloitte-15122022-10501>

46. Інвестиційний портал InVenture. 2022. (дата звернення 03.12.2022). URL:

<https://inventure.com.ua>

47. Скільки буде коштувати повоєнне відновлення України: перші оцінки. Аналітичний портал «Слово і діло». 28.10.2022. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/10/28/infografika/ekonomika/silky-bude-koshtuvaty-povoyenne-vidnovlennya-ukrayiny-pershi-oczinky>

48. План відновлення України. Національна Рада з відновлення України від наслідків війни. Липень 2022. URL: https://uploadssl.webflow.com/625d81ec8313622a52e2f031/62c19ac16c921fc712205f03_NRC%20Ukraine%27s%20Recovery%20Plan%20blueprint_UKR.pdf

49. План відновлення України. Офіційний сайт UkraineInvest – урядового Офісу залучення інвестицій. URL: <https://ukraineinvest.gov.ua/uk/response-to-war/ukraine-recovery-plan/>

50. Національні програми Плану відновлення України (27.11.2022). URL:

<https://recovery.gov.ua/>

51. Інвестиції в Україну та відновлення економіки. Відділ зв'язків з громадськістю та засобами масової інформації. Міністерство економіки України. URL:

<https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=62bfd716-8665-4a4c-9e2d-6325ba53b3c8&title=InvestitsiiVUkrainuTaVidnovlenniaEkonomiki>